

Marosludasi aut. orth. izr. hitközség iskolaszékétől.

VIII. 20./1908.

Pályázat.

A marosludasi aut. orth. izraelita hitközség iskolaszéke egy újonnan szervezett és legkésőbb betöltendő **מלמד תורה** — **מלמד** — állásra pályázatot hirdet.

Pályázhatnak oly negyven éven aluli hittanítók, kik **שי תנן מראש** — **שי תנן** tantárgyakat kellő szakképzettséggel taníthatják és megfelelő világi műveltséggel rendelkeznek.

Családi állapot, valláserkölcsei életet, képzettséget, valamint az eddigi működést igazoló okmány-másolatokkal felszerelt magyar és héber nyelven sajátkezűleg írt folyamodványok lehető leghamarább alulírottához benyújtandók.

Javadalmazás évi 1200 K.

Az állás legkésőbb **ה'תש"ח** egyelőre egy próbaévre, betöltendő.

M.-Ludas 1098. aug. hó.

Az iskolaszék nevében **Paneth Czelmus** elnök.

Reeller Eszrogim - Einkauf!**Kein Schwindel! Gewissenhafte Bedienung!**

Eszrogim 12 St. No IV. a K	—90	—	K 10.80
" 12 " " III. " "	1.50	—	" 18.—
" 12 " " II. " "	2.—	—	" 24.—
" 12 " " I. " "	3.—	—	" 36.—
" 12 " hochfein. " "	4.—	—	" 48.—

Schöne grüne Lulaw pr. St. 40 Heller, prima gewählte 60 Heller. Hádászim, schöne grosse Blätter pr. 100 St. 3 Kronen. Ich bediene meine geehrte Kunden auf das Beste, was die zahlreichen Dankschreiben, die mir alljährlich zukommen, am besten beweisen.

JOSEF SCHLESINGER
Budapest. VII., Königsgasse 1.

Megjelent:**Mória.**

Elmélkedések sat. az összes szombatokra és ünnepekre. Zsidó családok és az érettebb zsidó ifjúság számára sat. (Magyar nyelven)

Második füzet. Niszántól Ros-hasonóig.

84 oldalnyi tartalommal.
Kapható egy korona beküldése ellenében, Zsidó Irodalmi Szemle című 16 oldalt kitevő melléklettel együtt, a szerzőnél:

Fischer F. rabbi Dévaványa.

Neuwald Illés utódai, VIII., Üllői-ut 48.

Tauber Adolf Budapest**ORTHODOX כשר VENDÉGLŐJE**

Rombach-utca 16. sz. Elismert budapesti legelégánsabb orthodox étterem

Kitűnő konyha ☉ Pontos kiszolgálás ☉ Kitűnő borok

A kaszort illetőleg a budapesti főtisztelendő orth. főrabbi szolgálat felvilágosításával.

Vidéki vendégek számára új berendezésű elegáns tágas **VENDÉGSZOBÁK** állanak rendelkezésre.

Villamos világítás.

Mérsékelt árak.

SCHILLERS. ÉS I.

Budapest, IV., Királyi Pál-utca 12 sz.

Óra, arany-, ezüst- és ékszerárú-készítők.

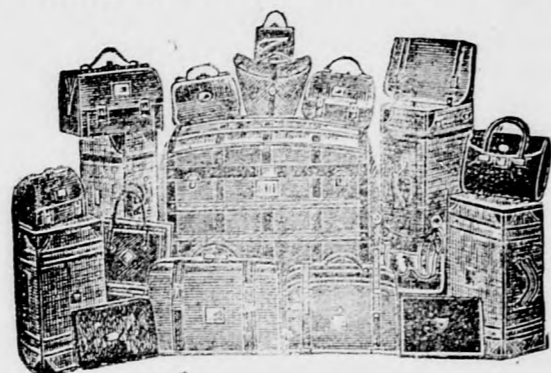
Praecis munka. Elismert szolid árak.

Arany, ezüst és drágakő beváltás teljes értékben.

Ezen lapra hivatkozók 5% árengedményt kapnak.

Papek József Bőrönd és Bőrárú Specialista

Budapest, VIII. Rákóczi-ut 15.

Utazási cikkek, bőröndök rendkívül nagy választékban, olcsó szabott árakban.

Árjegyzék bérmentve.

MAGYAR ZSIDÓ

ORTH. ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
MEGJELENIK KÉTSZER HAVONTA

□ □ □ □ SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL □ □ □ □

BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 19.

Előfizetési díj: Egész évre 12 korona. Fél évre 6 korona.

• SZERKESZTIK ÉS A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐSEK

GÁBEL JAKAB és HARTSTEIN LAJOS

Hirdetéseket elfogad a kiadóhivatal megállapodás szerint.

Nyilatkozat.

Lapunk zártakor tudomásunkra hozták, hogy Hódy Gyula orsz. képviselő szerkesztése alatt megjelenő „Nemzeti Állam” hetilap e hó 20-án kelt számában „Nyílt kérdés a magyar zsidósághoz” feliratu cikkben apostrophálja a zsidóságot, vajjon azonosítja-e magát a nemzetközi szocialisták haza és vallásellenes tanaival.

Ezen kérdés az orthodox és vallásához hűen ragaszkodó zsidósághoz intézhető nem is volt, mert hiszen aki hitű, a hagyományokhoz is megalkuvás nélkül ragaszkodik és nem lehet fegyvertársa a vallás ellen izgatónak. Vallásunk a hazafiságot, a királyhoz és országhoz való hűséget parancsolja. Jeremiás próféta parancsolólag mondá: a Babiloniába számkivetett zsidóknak „Kivánjátok a városnak s királyának javát, mert az ő jóvolta mellett tietek is jó lesz.” Ezt a Talmud összes kommentárjai, valamint annak legkiválóbb decisorjai a Maimonides és a Schulchan Aruch kötelező parancsként állítják fel. Mindezekből önként következik, hogy mindazok, kik a nemzetközi szocialistákhoz csatlakoztak, kik tanaikat, elveiket hirdetik, az orthodox izraelita felekezethez tagjai, hívei nem lehetnek. Nem létezik és nem lehet orthodox zsidó nemzetközi szocialista, nincs velük semmilyen közösségünk, nem létezik közöttünk semminemű összekötő kapocs.

A legközelebbi számunkban majd bővebben fogunk foglalkozni a felvetett kérdéssel.

A szerkesztőség.

Ros-hásonoh.

„Ma állítja az Ur ítélet elé a világ minden teremtményét, vagy mint gyermekeit, vagy mint szolgálait.”

Midőn a harsona hangja ujév napján, ítélet napján, a megemlékezés napján megszólal, a zsidó ember szíve aggodalommal és reménnyel, félelemmel és bizalommal telik meg. Az aggodalmat és félelmet a bizonytalan jövő, a bekövetkezendő ítéletnek bizonytalan volta okozza, a reményre és bizalomra az isteni gondviselés jósága, gyermekei iránti könyörülete jogosít.

Eppen csak az a kérdés, hogy melyik minőségben jelenünk meg a világbíró ítélő széke előtt: mint gyermekei, vagy mint szolgálai?

A ros-hásonoh napja nagyon is komolyan figyelmezteti a zsidót a földi élet, földi javak mulandóságára, semmisségére.

„Az ember eredete por és vége por; hasonló az ember a törékeny cseréphez, a hervadó virághoz, a szétoszló felhőhöz, az elvonuló szellőhöz, a felszálló porhoz, az eltűnő álmhoz!” — Ilyen és hasonló kitételekkel telvék szent imáink ros-hásonoh ünnepén. Ilyen komor kép festése aligha eredményezhet mást, mint levertséget, aggodalmat és félelmet.

És mégis az ujév ünnepe nem az emberi mulandóság tudatát magát akarja lelkünkbe vésni, hanem inkább annak felismerését, hogy hatalmunkban áll e mulandóságot örökkévalósággá átváltoztatni.

Az emberi gyarlóságot az emberi élet minden napja, ezer meg ezer tapasztalat kézzelfoghatólag bizonyítja; az ujév napja éppen arra kíván tanítani bennünket, hogy az ember az ő ugyszólván pillanatnyi létének állandóságot kölcsönözhet, a mulandóságot örökkévalósággá változtathatja át; minden csak attól függ, melyik minőségben jelenik meg teremtője előtt: mint szolgálai, avagy mint az Ur gyermeke.

Az isteni gondviselés szolgálatában áll minden teremtvény, az ő cselekedeteit mozditja elő minden lény; az egyik végzi a neki szánt feladatot mint szolga, a másik mint a család hű gyermeke.

A fiu az apja házában a rászabott munkát *örömmel, élvezettel*, gyönyörrel végzi, a szolga ellenben *boszusan, kedv és vidámság* nélkül: a fiu annyit végez, amennyire *csak képes*, a menyit csak *végezhet*, a szolga ellenben csak annyit, amennyire *kényszerítve van*; a fiu dolgozik *szabadakarattal*, a szolga csak *kényszerűségből*; a fiuak a *munka* maga, a szolgának ellenben a *fizetés* a főcél.

Istenhez való viszonyunkra is áll e kép.

Akik az Isten szent törvényeit odaadással, örömmel, lelki gyönyörrel a Mindenható iránti szeretetből teljesítik, azok gyermekei az Örökkévalónak; akik ellenben a szent vallás tanait csak kényszerűségből, minden hűség és odaadás, minden bensőség és lelkesedés nélkül csupán csak a megszokás alapján, a látszat kedvéért követik, akik a vallás követelte dolgokon csak amugy tulesnek azért, mert hiszen valamely felekezethez tartozniok *kell*; akik tehát pusztán a külső formára, nem pedig a lényegre fektetik a súlyt, akik csak a szemnek és nem a szívnek és érzelmeinek tesznek eleget, azok csak szolgák és mint ilyenek jelennek meg a Mindenható itélő széke előtt.

A szolga ideiglenes: mulandó az ő munkájának az eredménye is. Amit végez ingerelheti a szemet, pillanatnyi hatást idézhet elő, de üressége tartalom és eszme, érzelm és szeretet hiányában mélyebb nyomot nem hagy hátra; a szívre nem hat, érzelmeiket nem kelt, éppen úgy, mint cselekedetének egyetlen rugója sem tartozik az érzelm világába. A szolga és ennek munkálkodása hasonlít a „hervadó virághoz, a szétoszló felhőhöz, az elvonuló szellőhöz az eltűnő árnyékhoz és elröppenő álomhoz.“

Aki nem akarja, hogy ilyen semmiségbe merüljön, földi léte ily nyomtalanul tűnjék el, az végezze Isten iránti kötelességét mint fiu, mint Isten gyermeke, ragaszkodjék tántoríthatatlanul mennyei atyjának intenczióihoz, kövesse törhetlen hűséggel tanácsait és ne riadjon vissza semmiféle akadálytól, semmiféle fenyegető veszedelemtől „atyja és királya“ szent akaratának teljesítésében.

Vagy mint szolgák, vagy mint gyermekek jelenünk meg az Isten ítélőszéke előtt.

Mint szolgák enyésznek, megsemmisülésnek kitéve, mint gyermekek pedig az öröklétnek, az örökkévalóságnak megyünk elébe.

A ros-hasonoh ünnep a zsidóságot arra emlékezteti, hogyha nem akar az idők martalékvá, az enyészet zsákmányává lenni, akkor forduljon el az enyészetnek és megsemmisülésnek alapját képező életmódtól és adja magát egészen oda azon szent eszméknek, melyek idő által nincsenek határolva, melyek öröklétiek, egyszóval jelenjék meg a „kiszé misjot“ előtt mint fiu, mint az Ur gyermeke és nem mint „éved“, mint szolga!

A magyarországi hitű zsidóság a most elmuló év eseményeire visszatekintve, nyugodtan mehet a nagy nap elé, nyugodtan nézhet a jövőbe. Ez évben különösen bebizonyította, hogy nem mint szolga, akit holmi előnyökkel, bővebb javadalmazással és más egyéb földi javakkal urától eltántorítani lehet, hanem mint a Mindenhatónak gyermeke állott a szent hit, a szent isteni hagyomány szolgálatában, amelyben sem kecsesítés, sem fenyegetés, sem káromkodás, sem szemforgatás őt ellankasztani nem tudja. Éberséggel, szeretettel és odaadással öröködt a szent örökség fölött, hogy azon a szolgahad csorbát ne ejtsen, benne kárt ne tegyen. És ez a munka, ez az örökös, hála a Mindenhatónak, az egész vonalon sikerült.

Én perac, veén jauczész, veén czevochoh birchauvauszénu!

Az ellenfélnek nem sikerült rést ütni bástyáinkon, nem támadtak közöttünk számottevő szakadások és nem tölti meg a levegőt az ellenfél diadalkiáltása.

Ahol itt-ott a szolgasereg, a látszat emberei, a vallási szemfényvesztés lovagjai háborogtak is, ahol a békét hirdető békebonók orvul támadtak is, ott is felvették és folytatják kitarással és az elvűség adta szilárdsággal a harcot a hitűek „atyánk és királyunk“ szent javaiért: mint hűséges gyermekek őrzik a szent örökséget.

Ők a bátor, lelkesült és lelkesítő katonák a jaum hádinkor, mint bonim, ellenfeleik mint avodim — évad behefkére nichó lé — mint az ugynevezett korszellem szolgáló fognak megjelenni a mennyei bíró ítélőszéke előtt.

Elmélkedésünket azzal az óhajjal zárjuk le, hogy: „*techalé sonoh vekilkelauszého, tochél sonoh ubirchauszého.*“

Legyen az új esztendő áldást, békét és nyugalmat hozó Izraél egész házában!

Keszivoh, váchászimoh tauvoh egész Jiszróelnek.

Nagyváraddon.

Dr. Villányi.

Czionizmus.

Irta: Gábel Jakab.

A zsidó nép történelme számos példát mutat fel arra, hogy kebelében egyes töredékek támadtak, melyek tetszetős, a nép lelkét megvesztegető, érzelmi világát mélyen érintő jelszavak hangoztatása mellett, hol nyíltan, hol burkoltan a zsidóság szent eszményei, törvényei és hagyományai ellen törtek.

Különösen sokszor fordult elő az, hogy a zsidó nép egész lelkét megtöltő messiási hittel éltek vissza, a zsidóság jövőbeli szent reményeivel üztek bűnös játékot s egyesek vagy egész csoportok, mint eme remények megvalósítására hivatottak léptek fel.

A zsidóságnak ama része, mely a hagyományokhoz lelkének egész melegével ragaszkodott, továbbá a népnek szellemi vezérei mindig felismerték az igazságot, mindig felemelték erélyes szavukat az ilyen szemfényvesztők ellen, mindig óva intették a népet, hogy eme népcsalók frivol játéknak ne üljenek fel, de azért mindig akadtak jóhiszeműek, akik saját korlátolt eszük után indulva, követték a népbolondítókat s csak akkor ábrándultak ki, mikor azt a nagy pusztítást vették észre, mely a népámitás nagymestereinek ténykedése nyomán bekövetkezett.

Ritkítja azonban párját az e zsánerű mozgalmak közt az a napjainkban keletkezett, s habár most már lejárfélben levő, de a kellenél még mindig nagyobb erővel, szélesebb körre kiterjedő mozgalom, melyet „*czionizmus*“ név alatt ismerünk.

Egy lángelméjű férfiú, aki életének javarészét a pozitív zsidóság keretén kívül töltötte el, a zsidó közvéleménybe beledobta a „*czion*“ jelszót, amely a zsidó nép millióinak lelkében mint a jövő reményeinek megtestesülése él, s e jelszó alatt megindított oly mozgalmat, mely valóban milliók szívét hozta rezgésbe.

E zseniális férfiú valószínűleg meggyőződött az ugynevezett modern zsidóság életének sivárságáról, eszmei tartalom nélküliségéről, az idők viharában való tarthatatlanságáról, azért felkarolta azt az eszmét, mely tanyát ütött éppen azok szívében, akik a hagyományos hitűség talaján évezredek óta állanak.

Előtte kétségtelen az, hogy dr. Herzl, mikor a czionista mozgalmat megindította, végcéljául azt tekintette, hogy a zsidóságnak azt a rétegét, mely hitlenné lett a zsidóság hagyományaihoz, a thora törvényeihez, a zsidó nép eme életforrásához, lételének eme alapjához visszavezesse, hiszen állítólag azt hangoztatta, hogy: „*A czionba való visszatérést a zsidó nép szent törvényéhez való visszatérésnek kell megelőznie.*“

De minden zsenialitása mellett is két végzetes hibát követett el. Az egyik az, hogy a törvényhez való eme visszatérést nem kezdte meg önönmagán; a másik az, hogy a törvényhez való szilárd, rendíthetetlen ragaszkodást nem tette meg kardinális pontjává a czionizmus körül való ténykedésnek. Így aztán munka- és vezér-

társai a nagy mozgalomban majdnem kivétel nélkül olyanok lettek, akik a zsidó törvény keretén kívül állottak, olyanok, akik a pozitív zsidóságnak régen háttal fordítottak, akiket a származáson kívül a zsidósággal semmiféle más kötelék nem fűzte össze.

Az egész világ hitű zsidóságának vezéreiből, alig számbavehető kivétellel, azonnal átlátták, hogy a szent czion eszme illetően propagálása, ilyen tényezők által való felkarolása, a hamisítatlan zsidóságra nézve veszedelemmel járhat. Átérezték azt a meggyalázó állapotot, hogy a zsidóság szent törvényeit lábbal tipró egyének szerepelnek mint a zsidó nép szószólói, mint ennek vezető elemei. Észrevették azt az eszmezavart, mely abból fog támadni, ha istentagadó, a zsidó erkölcsön kívül álló, a thorának háttal fordító férfiak zsidó dologban ténykednek, és így azt a téves felfogást terjesztik, mintha a zsidóság első sorban politikai nemzet, nem pedig hitfelekezetet alkot, mintha *zsidó nép, zsidó vallás nélkül* elképzelhető lenne.

A hitű zsidóság vezéreiből, tehát azok, akik czionért valóban élnek-halnak, a mozgalomtól távol maradtak, de ellene sem indítottak nagyobb, erőteljesebb akciót, szerintem azért, mert hitték, hogy a mozgalmat megindító nagy férfiú tevédeleit mihamar belátni fogja s a mozgalomnak maga fogja megadni azt a keretet, mely nélkül az nem üdvöt, hanem kárhozatot fog hozni a zsidóságra.

Az isteni gondviselés azonban másképpen határozott. Dr. Herzl korán sirba szállott és az általa vezetett ügy most már *egészen* olyanok kezébe került, akik az igazi zsidóság keretén kívül állanak.

Sőt többet mondunk: a czionizmus terén, mint döntő tényezők olyan emberek szerepet, akiknek működése egyenesen a hitű zsidóság kiirtására irányul. A czionista sajtó olyan emberek kezében van, akiknek irodalmi működése a zsidó erkölcsöt meggyalázza, a zsidó törvényeket gúny és nevetség tárgyává teszi, és kik között vannak olyanok is, akik a zsidó hagyományoktól, sőt magától a zsidóságtól való elszakadásért lelkesülnek; hogy kik ezek, azt úgy hiszem mindenki tudja, de azért nem vezéreltetvén magamat ama hipokrita mondás által: hogy nomina sunt odiosa, meg is nevezek egynehányat: *Breimin, Hurvitz, Asch, Szokolov* stb. stb.

Az utóbbi név viselője szerkesztője a czionista hivatalos héber lapnak. Ennek az embernek az igazi neve: Kaufér beikor, pósé jiszroél, mumor leháchisz stb. Ez az ember és még néhány társa végeredményben arra vállalkozik, amire vállalkozott több mint száz évvel ezelőtt Mendelsohn egyik tanítványa, *Friedländer Dávid* — természetesen titokban tette ez is, héberül irt ez is, a zsidó nép boldogítására vállalkozott ez is — hogy a *zsidóságot észrevétlenül, suttymban* a kefirához vezesse.

Ezen kívül pedig még egy egész csapat kétes egzisztencia, vallásilag züllött alak garázdálkodik a

czionizmus terén, kivéve hálóiakat különösen a galicziai és oroszországi zsidó ifjakra, szuggerálván nekik, hogy zsidók lehetnek, anélkül, hogy aul thora umiczvausz rájuk hárulna és ekképen megmételtyezik a zsidóság jövő nemzedékének nagy részét.

Magam érintkeztem ezekkel az emberekkel, beletekinttem lelki világukba, megfigyeltem életmódjukat s mondhatom, borzalom fogott el, utálat járta át zsidó lelkemet, midőn láttam, hogy ezek a pösím vekaufirim, ezek a keresztvínélküli mesumódim, akik előtt egyetlen zsidó törvény sem szent, hogyan szónokolnak a zsidó nép jövőjéről, hogyan szerepelnek mint czion katonái!

Tiszta meggyőződés az, hogy legyen valakj bármennyire eltele a *zcion* szent eszméjéről, a zsidó nép eme salakjával — zsidó vallási értelemben mondom — a zsidó nép eme megrontóival, a zsidó vallás eme nihilistáival közösséget nem vállalhat, egy hajóban velük nem evezhet, segítőársukként nem szerepelhet, mert „*mérésóim jécze résáh*“ és legyen a cél bármennyire magasztos, azokkal egy utvonalon nem haladhat, mert „*behiszeháberchó losó pórácz hásem esz mászéché!*“

Ime megtörtént az a gyalázat, hogy az ugynevezett „*zsidó nép mozgalmának*“ központi irodájában szombati napon vígan dolgoztak.

Mikor ezt a hallatlan gaszágot néhány hithű ember a szűkebb „Aktions Comité“ban panasz tárgyává tette, minő arczpirító vita indult meg erre, hogy ki mondassék-e e fölött a helytelenítés! És minő czinikus megjegyzést tett erre a főmufti, a czionisták pápája, *Wolfsohn* elnök ur az évi értekezleten, tiltakozván az ellen, mintha a czionisták valami „*saumré sabbosz*“ szombat megtartók szövetezete lenne!

Milyen perfid módon alapítottak Jaffában a „Nationalfond“ terhére gymnasiumot, melynek célja a zsidó hithűség kiirtása!

Hát szabad-e zsidó embernek, akinek a zsidó hagyomány, a meghamisítatlan thora mindene, irányítója, életének szabályozója, ezeket az embereket munkájukban elősegíteni? Szabad-e ezeknek a Kaufrim betaurasz maush-nek szövetségese lennie?

És mégis számosan, akik a tradiezió alapján állanak, és hithű voltukat hirdetik, eme zsidó hitet-romboló bandával egy gyékényen árulnak. *Mizráchi* név alatt, állítólag mint külön csoport, a czionista szövetséghez tartoznak, céljaikat anyagiakkal és szellemiekkel előmozdítják.

Ezek a jámborok azt hiteik el magukkal, hogy ők az istentelen ténykedésnek keréktörői, hogy ők a czionista mozgalmat a hithűség útjára fogják terelhetni. Pedig már világosan láthatnák, hogy ők csak czégéril használtatnak fel, mely alatt a zsidó hitet, a zsidó ősi erkölcsöt romboló munkát a Kaufrim, annál vigabban folytathatják.

Nem képesek ők megakadályozni a hitetlenek egyetlen akcióját sem, de igenis jók ők porhíntésre a nagy

tömeg szeméibe, rámutatván arra, hogy ime a Lidai gaon és annak szent csapátja is a hitrombolók táborához tartozik.

Akkor, midőn az egész világ számottevő, hithű zsidó vezető férfiai, mikor Oroszország geonim gedaulim vezádikimjai, Németország minden tekintélyes hithű zsidó papja, Magyarország összes hithű vezető emberei most már az irányt is, a vezetőket is látva, a czionizmusra, mint a zsidó vallás megrontására vezető mozgalomra a kárhozatot kimondották, minő jogosultsággal áll oda egy ember mint a Lidai pap, és egész Jiszróéll szembe szegezi az ő egyedül álló véleményét? Igazán hithű zsidó előtt minő súlylyal birhat ilyen vélemény, mely az összes „gedaulé hádaur“ véleményével áll szemben? Mikor a szanhedrin fenállott, az ilyen egyént mint „*Zokén mámré*“-t bíralták meg.

Azt mondják ezek a naiv lelkű mizrachisták, hogy a czionizmus nem vallási kérdés. De ha e mozgalom szemlátomást a hithű, a tradiczió zsidóság lerombolására vezet; ha látják, hogy a szent föld megfertőztetését is megkezdték már; ha látják, hogy e mozgalom fonálán a zsidó ifjuság ezrei arra a tévhitre jutnak, hogy a nationalizmus minden, a confessionalizmus semmi; mikor mindezt látják, ha lelküket a hagyományos zsidóság iránti igazi ragaszkodás tölti el, szabad-e önmagukat ámitani, hogy ez nem vallási kérdés?

Bizony nagyon is vallási kérdés ez, amely most már nem hagyhat meg pusztá szemlélőnek senkit, akiben vallása iránti kötelességérzet lakik.

Ha a hithű zsidóság e mozgalommal szemben eddigelé csak passive viselkedett, most mikor látja a szent czion eszmét annyira megfertőztetve; midőn látja, hogy a rombolás munkája már nagyobb mérveket ölt; midőn észreveszi, hogy a demagogia munkája már a szent föld területére is átsap, midőn a veszedelem már oly plaszticze szeméi előtt áll: kötelessége egész erővel szembe szállani e méregnövényvel és ennek kiirtására, kigyomlálására minden lehető megtenni.

Kötelessége különösen a hithű zsidóság vezérembereinek harsonaként felemelni hatalmas szavukat és menydörgő hangon tudtára adni az egész világnak, hogy aki ezt a mozgalmat, ezekkel a tényezőkkel, ezekkel a szereplőkkel támogatja: **én tau chélek beelőkéj Jiszróél!**

Aki ezekkel halad, az eljátszotta a jogosultságot arra, hogy a hagyományaihoz ragaszkodó zsidósághoz tartozónak mondja magát.

A hithű zsidóság *vezéreinek* most már *sürgős* kötelessége a passzivitásból kilépni, még mielőtt nagyobb nem lesz a rombolás, még mielőtt a *minausz és az apikorszauusz* nem keríti egészen hatalmába az erecz hakedausót is, kötelessége e gyalázatnak úgy befelé mint *kifelé* véget vetni.

Hangsúlyozzuk *kifelé*, mert kötelességük meszirász hánéffessel is odahatni ama tényezőknél, akiknek ehhez szavuk van, hogy első sorban a szent földet, mely ne-

künk valóban jövőnk reménye és büszkesége, ne dobjuk prédául a vallási nihilistáknak. Ez kötelessége a zsidó nép igazi vezéreinek; de kötelessége ez a vallását féltő, népeért aggodó egyes egyének is, nem törődve a gyerkőczök, a czionista bohócok, a czionizmus politikus csizmadiáinak, *egyéb mesterembereinek*, avagy más ilyenfajtájú legényeknek nyelvöltögetéseivel.

A zsidó nép életszivóssága és isteni rendeltetésénél fogva benne lakó őserje diadalmasan megküzdött a hellenistákkal, a czadukáusokkal, a karaitákkal és hasonló a tradiczió zsidóság megsemmisítésére törő alakulatokkal, bizonyára meg fog küzdeni az újabb sabszeczevi-féle mozgalommal is.

Mindama alakulatok mint elszáradt gallyak lehullottak, elpusztultak a zsidóság életfájáról, de ez maga tovább is él, virul és meghozza életet és boldogságot adó gyümölcsseit. Az ujkori czionizmussal is így lesz. *„Hémó jauvédü, veató számaud.“*

Egyesüljünk-e a neologokkal?

Valláspolitikai tanulmány.

Irtá: *Fischer Fülöp*, rabbi Dévaványán.

VIII.

Adalék az „egységes zsidóság“-féle neolog dogma megvilágítására.

(Szemelvények egy neolog-zsidó hivatalos vallástánból.)

Teljesen magamévá teszem az előbbi fejezet végén idézett pontokat. Csak a 8-ik pont alatt mondottakat akarom néhány *magczáfolthatatlan* adattal kiegészíteni, hogy neológ testvéreink alaptalan vádaskodással ne találjanak vádolni.

„*Jitnú édében vejiczdókú*“: „adják elő bizonyítékaikat és igazolják magukat!“ kiáltja felénk nagy emphasisal a hajdani koronázó városnak, Székesfehérvárnak neolog rabbija, dr. Steinhertz a neolog rabbi egyesület „Haviközöny“-e juliusi számában (55. old.) Nos, állunk elébe! És *mutatóba* közölni fogok szemelvényeket egy neológ vallástánból, még pedig a pesti „rabbi-iskola“ egyik legkiválóbb növendéke, az ugyanottani u. n. „országos“ és u. n. „izr.“ tanítóképző intézet volt tanára dr. Krausz Sámuel ur által irt „Rendszeres zsidó vallás- és erkölcs-tan“ czimű könyvből (Bpest. 1895. Singer és Wolfner kiadása.)

Csupán azt tartom szükségesnek előrebocsátani, hogy az ezen könyvből idézendő, Izrael legszentebb ősi hagyományait, magát Izrael létalapját és életelemét: a Tórát és az ezen Tóra *isten* eredetében való hitet láb-bal taposó *ferditéseket* és hamisításokat a jelen dolgot keretében csak egyszerűen regisztrálom. Mert ezen „zsidó“ vallástannak nevezett könyv zsidó hitelvi, valamint általános tudományos szempontból való kimerítő kritikai méltatását már a mult évben elvégeztem az orth. zsidóság világlapjában, az *Israelitben* (1907., 3. és 4 old.)

E helyütt csak egyszerű idézetekre és az ezen idézetekből megdönthetetlen módon folyó következtetések levonására fogok szoritkozni.

Ime a zsidóság évezredes alapelveivel legszembetűnőbben ellenkező állításoknak gyászos sorozatai: 1. „A talmud tanai tehát *ujítást* jelentenek stb. . . . a zsidó vallás képes a fejlődésre s kell neki fejlődnie stb.“ (7 old.)

2. *d)* életmódunkat továbbra is zsidósan rendezzük be tekintet nélkül arra, hogy ezen zsidó életmód formái már a *szentírásban* vagy a talmudban vagy csak a későbbi rabbinikus fejlődésben vannak megadva;

e) ezen formák alól csak akkor vonjuk ki magunkat, midőn lelkiismeretes tanulmányozás után meggyőződünk, hogy *azok a modern kulturéttel semmi módon sem egyeztetetők össze és hogy azok más kulturális irányoknak köszönhetik létezésüket és más nemü czélok elérésére voltak szánva.*“ (13. old.)

3. A *betüszenteskedés, fájdalom* még mindig nagyon el van terjedve a zsidóságban. Az észszerű magyarázat ugyanis csak valamely helynek az értelmét keresi stb., a betüszertint magyarázat ellenben, mely az *igazi* értelemre nincs tekintettel, hanem már eleve létező, adott dolgot akar az írott szóban találni, addig fogja a betüt *szabadon* — és ez épen a különös — *ide-oda ránczágálni*, míg a kívánt kapcsolatot megtalálta stb. stb. . . . A zsidóság (?) ujabban mindinkább a szentírás *szellemét* és nem annak *betüjét* igyekszik megvalósítani, érzi és öntudatába ment át, hogy őt is *ugyanazon* szellem lengi át, a *melynek* ama dokumentumok első, örökértékű, de nem *befejező* kifejezést adtak, és hogy ezen szellem benne *tovább él és folytonosan munkálkodik és tovább termel.*“ (29. old.)

4. „A próféták . . . az isteni tant . . . még fejlesztették is.“ (38. old.)

5. „Sehol azonban nincsen mondva, hogy ezt s ezt az igazságot „hinni“ kell, s még kevésbé az, hogy *a ki nem hiszi, nem zsidó!*“ (52. old.)

6. „Ezen hagyományos zsidó felfogás mellett mindinkább *igaznak* bizonyul a tudományos kutatás azon állítása, hogy sem Ábrahám, sem a későbbi Izrael — egészen a nagy próféták koráig — nem vallották az egyistenséget oly értelemben, mint mi azt most vesszük, t. i. mint olyan istent, a ki az egész világnak az ura, hanem csak *nemzeti* isten gyanánt, a ki mellett más nemzeteknek s más népeknek meg van a magok istene, így Moábnak *K'mós*. Ammónnak *Milkóm* stb., s ezzel szemben Izraelnek *Je . . . va.* (Szerző egészen kiírja!) . . . Az eszmét oly tisztaságban, mint azt ma felfogjuk, a *próféták* hirdették.“ (56. és 57. old.)

7. „A 10 parancsolaton kívül Isten még egyéb törvényeket s tanokat is adott Izrael népének, még pedig nem egyszerre, hanem koronként, kitünő lángeszű *férfiak* közvetítésével, sat.“ (79. old.)

8. . . . (a szombat) alkalmasint a régi előázisai kulturnépektől *kölcsönözötté* sat.“ (98. old.)

(E szerint tehát szerzőnek a tizparancsolat isteni kinyilatkoztatásáról írott szavai (76. és 77. old.) sem veendő *komolyan*, miképp írhatná különben, hogy a szombat — a tizparancsolat egyike — az ázsiai kultúráktól vétetett *kölcsön!*)

9. „Ezen ünnepek „móadim“ — *kezdetben* a mezei munkának lefolyásával voltak kapcsolatban sat. . . *később* Izrael történetével hozattak kapcsolatba sat.“ (99. és 100. old.)

10. „A tiltott házasságokhoz tartozik a máshittiekkel való egybekelés is, *ámbr* e tekintetben igen eltérők a vélemények sat.“ (106. old.)

11. A 88. oldal 69-ik pontjában szerző tagadja a személyes Mesiachban való hitet! Szintgy a 139-ik oldalon.

Ezen szövszerinti idézetek alapján rendületlen nyugalommal állítjuk ország-világ előtt:

1. Krausz Sámuel szerint, (s így az általa képviselt neológia szerint is, a mire majd ezután fogunk rátérni), a Talmudban letett és a tradicionalis zsidóság által *isten* eredetűnek vallott szóbeli hagyományok, sat., egy szóval a *Tóra sbal peh emberek* alkotta *ujítások* a Szentírásához viszonyítva.

2. K. S. szerint joga van bárkinek is kivonnia magát a zsidóság törvényei alól, tekintet nélkül arra, hogy azok „a szentírásban, a Talmudban vagy csak a későbbi rabbinikus fejlődésben vannak megadva“, mihelyt ez a bárki meggyőződött arról, hogy a törvények a modern kultúrérettel nem egyeztethetők össze.

3. K. S. ur szerint „betűszenteskedés, ide-oda való ránczigálás“, a biblikus törvényeknek tradíció alapul haláchikus magyarázata, melyet p. o. a tradicionalis zsidóság isteni eredetűnek tart. K. S. ur szerint továbbá a mai kor reformereit ugyanaz a szellem és felfogás uralja, mint — a Szentírás megalkotóit, így tehát a Szentírás sem lehet isteni származású.

4. K. S. ur szerint Mózes nem adott át nekünk teljes Tórát, ő legjobb esetben kezdeményezője volt a Tórának, de a próféták fejlesztették azt tovább, — ellentétben a tradícióval, mely a Mózes által teljes egészében átadott Tórának csupán csak lángbuzgalmú, védőit terjesztőit látja az Istenküldötte prófétákban.

5. K. S. ur szerint még az Istenagadó is jó zsidó marad!

6. K. S. ur szerint úgy Ábrahám mint Mózes „*nemzeti* istent“ imádó — pogányok voltak, ellentétben a Mózes első könyvének kezdő szavaival: „*Kezdetben teremté Isten az eget és földet!*“

7. K. S. ur szerint a Tóra törvényei „*kitűnő, lángeszű férfiaknak*“, tehát nem egyedül Mózesnek műve.

8. K. S. ur szerint a szombat, a *sábosz* alkalmassint a régi előásiai népektől kölcsönzöttetett, tehát e szerint még a tizparancsolatban előforduló *sábosz* sem isteni törvény!

9. K. S. ur szerint az ünnepek nem bírnak isteni rendelet jellegével.

10. K. S. ur szerint a máshittiekkel való egybekelés tilalmához is még szó fér.

11. K. S. ur szejnt Izrael nem remélhet *személyes* mesiacht és a Kibucz gólijausz is mesebeszéd.

12. K. S. ur szerint a bibliában előforduló: Váj-dáber Hásén el maueh egyáltalában *hazugság*. (L. cik-kemet „Der S. M. J. T.“ Der Israelit, 27. sz. old.)

Ezen *megdönthetetlen* konkluzió alapján legszentebb meggyőződése szerint és a komoly tárgyhoz s az emelendő súlyos vádhoz illő higgadt megfontolással Isten és emberek előtt állítom tehát, hogy Krausz Sámuel tanár ur és az általa képviselt neológia *tagadja* az ősrégi, a zsidóság lényegétől elválaszthatatlan, őseink által mind e napig vérük hullajtásával megőrzött *hitelvet*: sehol divr ne-vüim emesz . . . „a próféták minden szavai igazak!“

Tagadja a hitelvet: „ . . . Mosé rabéni prófétasága igaz volt!“

Tagadja a hitelvet: „ . . . hogy az egész Tóra, mely kezeinkben van, ugyanaz, a mely Móse rábeninak adatott!“

Tagadja a hitelvet: „ . . . hogy ez a Tóra el nem fog cseréltetni!“

(Folytatása következik.)

A sófár.

Irta: Reiner Ignác.

Elterjedt hire, nagy tekintélye volt a „szelistyei bal-tókéa“-nak, a vén Menachemnak. És ezt a tekintélyt egy egyszerű, igénytelen, kicsi szerszám, a sófár szerezte meg neki. Mert bal-tókéa, híres bal-tókéa volt az öreg Menachem. Azt a száraz, összelapult, minden szerkezet nélküli sófárt olyan mesteriesen tudta kezelni, mintha ez a modern technika legkételetesebb hangszere volna. A tekiót, olyan lágy, hajlékony, fuvola-hangon tudta kicsalni a sófárból, hogy ez szinte összeolvadt az áhítatos hívők szívével, egygyéforrt a lelkükkel. Mikor pedig a tekiókat fuvta, zengésük oly fenséges és nagyszerű volt, mint cikázó villámok közepette a haragvó menny rettenetes dörgése. Megremegtetta a büszke, gőgös sziveket, a bünös, fenhéjázó lelkeket megtörte, lesujtotta, megsemmisítette és a gyarló embert szinte figyelmeztette gyarlóságára.

És mert az öreg Menachem oly biztosan kezelte a sófárt, hogy sohasem kellett attól tartani, hogy a Nagyünnepeken cserben hagyja a tudománya — (az ő sófárjába még a Sátán sem mert belefeküdni!) — nagy volt a becsülete az egész környéken. Ilyenkor rosch-hasono tájban majd széjjel szedték szegényt. Minden hitközség szerette volna bal-tókéának.

Amint azonban a nyájas olvasó is sejteni fogja, az öreg sófár-művész nem lehetett egyszerre csak egy helyen. Az egyetlen boldog hitközség pedig, mely a „szelistyei bál tokéa“-nak művészetében gyönyörködhetett, a Szelistyétől két-három órajársnyira fekvő Visó volt. Ide járt

az öreg minden esztendőben és mézeskaláccsal se lehetett volna őt onnan elcsalogatni. Ezt a rendületlen hűséget a kétségkívül fényes honoráriumon kívül némi gyöngéd családi szálak is fentartották. (Ugy hallottam, hogy az apja is harmincz esztendeig volt bál-tókéa Visón.)

*

A múlt század negyvenes éveinek vége felé az erdélyi bérczek csendes nyugalomát, hullámzó, mozgalmas élet váltotta fel.

A gyöngéden összeboruló lombok, nem szerelemről suttoztak egymásnak; a lenge szellő fuvalma nem édes titkokat regélt a hallgató erdőnek, hanem egy bilincset letörni készülő nemzetnek ujjongó öröme rezgett át a sűrű rengetegen. A lány esti szellő rongyos ruhája, kiéhezett hősök tetteiről mesélt csodákat a remegő falevélnék; az egymásra boruló lombok, egy szép ország jövendő szabadságáról és boldogságáról ábrándoztak. Az édes szavu pacsírtá, a csicsergő fülemile nem párját hívta gyönyörű trilláival, hanem egy új, tüzzel, hévvel teli dalt füttyült, énekelt örökké, melyet a honvédektől lesett el: — a harci riadót. Ezzel volt teli a lég, ezt visszhangozta erdő, mező; bérczek, völgyek ezt harsogták és a virrasztó anya ezzel altatta el síró gyermekét.

Eltanulta az öreg Menachem is a hadikürtök tüzes riadóit, az öblös tárogatók méléző bus melódiáit, eltanulta az áruló szellőtől, mely könnyű szárnyán felhozta a völgyben táborozó honvédek csatadalait a bérczetőn magányosan ülő öreg zsidóhoz, ki kezében szent hangszerevel, a sófárral, mohó vágygyal leste a völgyből fel-fel röpönő isteni hangokat. Ott leste napkeltétől naplementig, míg csak össze nem fogdosta az eltördelt akkordokat egységes, összefüggő dalba, melyet aztán a sófár olyan harsányan, harciasan adott vissza, mintha örökké a csaták zajában és nem a templomi szolgálat csendes teljesítésében töltötte volna életét.

... Ősz volt, szomorú, gyászos ősz, ezernyelcszász-negyvenkilencz ősz. A lég szokatlanul hideg, az erdő fái már alig egy-egy elsárgult levél. Enyészet, pusztulás mindenfelé . . .

Az elcsigázott, megtizedelt honvédek már csak védekezésre szorultak. Ezt is nagyon megnehezítette a vad, embertelen muszkasereg tulnyomó ereje.

Egy kicsiny, lerongyolt csapat is épp most lopja életét a sűrű, titokzatos rengetegen át és az ellenség tájékozatlanságára számítva az erdővel körülvett völgybe rejtett Szelistyére igyekszik. Itt biztonságban érezve magukat, egy kis pihenőt tartottak a katonák, hogy fáradt, elkinzött testüket a rég óhajtott édes nyugalomnak átadják.

A faluból nem mer kimozdulni egy lélek sem. Félnek a környéken cirzáló ellenségtől.

De Menachemnek mégis menni kell. Estére beáll a rosch-hasono szent ünnepe s neki, a visóiak örökös bál-tókéájának akkor ott kell lennie. Becsavarja a sófárt egy fehér kendőbe, hóna alá veszi és elindul.

Az ut sűrű erdővel borított hegyen vezet keresztül, de ő ősméri az irányt s megy biztos, szilárd léptekkel.

Már fenn van a hegytetőn, mikor gyanus neszt hall a közelben. Félrevonul egy sűrű bokor mögé és figyel.

Szegény öreg Menachemben megdermedt a vér a látványra, mely szemei elé tárult. Nem messze tőle egy nagy tisztáson orosz sereg táborozott!

Lélekzetét szinte elfojtva ül szegény Menachem a bokor védelme alatt és szivszorongva lesi az ellen távozását. De az nem mozdul. Ott ül rendületlen kitarással.

Az öreg bál-tókéával forog a világ. Mindjárt este lesz, beáll az ünnep és ő nemcsak, hogy Visón nem lehet, ahol annyira várják, hanem a rosch-hasono estét is itt lesz kénytelen tölteni az ellenséggel telt vadonban. Félelem és remegés közt töltötte el az egész napot. Csak midőn a napnak végső sugarai is letűntek a fák csucsaíról, mozdult meg a muszka sereg.

Beszédekiből kivethette az öreg Menachem, hogy tervük a Szelistyén gyanutlanul alvó honvédeket az éj folyamán megtámadni és legyilkolni.

Hideg borzongás futott végig testén ennek hallatára. Szerette volna őket megmenteni, szerette volna őket figyelmeztetni a közelgő veszélyre. De hogyan?

Ezen töprengett jó darabig, míg végre egy gondolon eltűnődve, arca lassanként derülni kezdett és egy elégedett mosoly ült ki ajakára.

A derék honvédek meg vannak mentve! — ujjongott magában. Hogy ő? . . .

Ej mit! Ő már ugyis öreg. Ma vagy holnap, az már neki egyre megy. Sőt hasznát neki már ugy sem veszi senki sem!

Csak éppen a visóiakat sajnálta, hogy nem talál-
nak majd olyan bál-tókéát mint ő . . .

Óvatosan hozzáfogott terve kiviteléhez. Halkan, nesztelenül kuszni kezdett a hegy legmagasabb pontja felé. Az ág megtépte, a túske megvérezte utközben. Mikor végül odaért, egy csendes, rövid imát küldött az Ég urához, aztán kivette a sófárt a hóféhé kendőből, ajkához illesztette és Szelistye felé fordulva belefújt . . .

Az éj babonás csöndjét, a magyar *riadója* verte fel!

Élesen hasította át a levegőt a sófár harsány szava és a riadó szaggatott, izgatott, a veszélyt utánzó akkordjait a környező hegyek megsokszorozva zúgták vissza, mintha ők is külön akarnák figyelmeztetni a völgyben gyanutlanul alvó honvédeket a közelgő veszélyre.

E váratlan eseményre az oroszok sem állottak tétlenül, hanem szuronyt szegezve, rohamlépésben futottak a hang iránya felé.

A lengő szakállu, ősz Menachem látta ugyan közelgő hóhérait, de meg se moczczant.

Csak fujta, fujta tele tüdővel, egész erejéből a harci riadót míg az orosz katonák lándzsáitól átdöfve holtan össze nem rogyott.

Azalatt lenn a völgyben a honvédek figyelmissé lettek a különös hangszerek félreismerhetetlenül a veszélyt jelző magyar riadó hangjára és az ég leple alatt még idejében elmenekültek.

Kérelem!

A szegénysorsu izraelita tüdőbetegek megmentése érdekében fordulunk ezen közleményünkkel tisztelt olvasóinkhoz és minden orth. izr. hitközség elöljáróságához.

Magyarországon 80.000 ember hal meg évenként tüdővészben és 400.000 állandóan a tüdőbetegek száma. Olyan elszomorító szám ez, hogy a tüdővést méltán nevezhetjük nemzetpusztító kórnak. A betegeknek aránytalan nagy százaléka zsidó vallású. A nyomorultak ezen legnyomorultabbjainak megmentése érdekében emelünk szót azoknál, akiknek módjukban áll a segítség nyújtása.

A József Kir. Herczeg Szanatorium Egyesület gyűlésén az egyetlen országos intézmény, mely a tüdővész leküzdésére alakult. Az egyesület első gyógyító szanatoriuma az elmúlt esztendőben kezdte meg áldásos működését az Alföld közepén, Békés-Gyula város kies erdejében, tehát Magyarország azon területének közepén, ahonnan ez a rettenetes veszedelem a legtöbb áldozatát szedi.

A szanatoriumi kezelés az első esztendőben kb. 400 betegnek adta vissza életkedvét, munkaképességét, egészségét. Kioktatta őket a tuberkulózis ellen való védekezés tanára is. E védekezési tanok terjesztésének pedig nincsenek lelkebb apostolai, mint a szanatoriumból kikerült beteg.

A József Kir. Herczeg Szanatorium Egyesület vallás- és nemzetiségi különbség nélkül veszi fel és ápolja betegeit a leggondosabb szeretetben első szanatoriumában, amelyet mihamarabb a második fog követni, az ország más részében. Az ápolott betegek aránytalan nagy százaléka hitsorsosaink közül kerül ki, mert tudvalevő, hogy az izraeliták szegényebb osztályának többféle foglalkozási ága valóságos talaja a tüdővésznek.

És ennek dacára azt kell tapasztalnunk, hogy míg a többi vallásfelekezetek — iskoláik, egyházaik útján is a leghathatósabban támogatják az Egyesület nemes felebaráti akcióit, — addig a zsidóságnál, mely egyebekben mindig elüljár a nemesszívű adakozásban — ebben az irányban nem történik semmi. Ennek oka természetesen abban rejlik, hogy míg a kereszténység ünnepnapjait használja fel humánus cselekedetek, jótékony adakozások teljesítésére, — addig a zsidóság legszentebb emberbaráti kötelességét nem gyakorolhatja ünnepein, mert ilyenkor vallása tiltja pénzt hordani magánál.

De volna annak egy gyönyörű módja, hogy mi is meghonosítsuk a szegénysorsu izraelita tüdőbetegek céljaira a gyűjtést templomainkban. Itt van reá a kezdethez a legkedvezőbb alkalom. A közelgő szent ünnepeket használjuk fel arra a célra, hogy templomainkban, imaházainkban bevezessük és állandósítsuk a Thóra előtti schnóderozást a József kir. Herczeg Szanatorium Egyesület szegénysorsu izraelita betegek számára.

Ezennel a magunk részéről fel is kérünk minden orth. hitközséget, rabbít és minden szert, amely ünnepnapokon istentiszteletet rendez, hogy a Thóra felolva-

sásakor egyéb jótékony és szent czélok közé vegyék fel adakozási alapul a József kir. herczeg Szanatorium Egyesületet is.

De mily Istennek tetsző cselekedett volna az, ha ezenkívül rituális könyvét állíthatnánk fel a szanatoriumban! Mennyire nyugodtabb lelkiismerettel vetné magát alá a szanatoriumi kezelésnek az a hitbuzgó beteg, akit azt tart vissza onnan a biztos gyógyulástól, hogy egészségének nem áldozza fel vallásosságát!

Erre tömörülünk, erre fogjunk össze Magyarország orth. zsidósága! Ha a jó szívek jó cselekedetei igazi szent nappá teszik az ünnepet, úgy ennek a tervnek keresztülvitele a hétköznapot is ünneppé varázsolja!

A Magyar Zsidó szerkesztőség.

Amint értesülünk, — felekezetünk hivatalos vezetősége az orth. közp. iroda körlevelet intéz e napokban a hazai orthodox hitközségek összes elnökeihez, melyben a hitközségek vezetőit felkéri, hogy minden templomban tegyék lehetővé a Tóra melletti adakozást s e célra tetszős formájú és kiállítású táblácskákat mellékel, az almemorra való kifüggesztés végett. Mi is e helyen kérjük és figyelmeztetjük a t. elöljáró urakat, hogy már a küszöbön levő újévi ünnepkor függesszék ki a táblácskákat és maguk a szép példával előljárva animálják a híveket az adakozásra.

Jegyzetek és karczolatok.*)

Szeptember 13.

A neologok országos irodájának nyitriai agent-provocateurjei az ottani orth. hitközség általános tetszésétől és legmelegebb hálájától kisérvé különváltak az orth. anyahitközségtől és önálló hitetlen hitközséget alapítottak maguknak. A neologok hivatalos szócsöve ugyan „nem hive a hitközségek szeretszakgatásának, de itt (Nyitrán) oly különvállással állnak szemben, melyért a felelősség egyedül és kizárólag az orth. elöljáróságot és lelki vezetést illeti.*

Óh, azok a gonosz nyitriai orthodoxok! Nem akarják engedni, hogy néhány lármás diszsidó orránál vezesse a rabbít és hithű többséget. Tehát ki kell válni! Helyes!

De ha valamely községnek majoritása oly intézményeket honosít meg, melyek arculcsapását jelentik a zsidóságnak, s oly férfiut alkalmaz rabbi gyanánt, ki legenyhbbben szólva kófer beikor sat. sat.: akkor Jero-beám az a minoritás, mely legszentebb meggyőződésének

*) A múlt számban megjelent Jegyzetek és karczolatokban tévesen áll „magasztos“ helyett „magzatos“, — „lefujtak“ helyett „befujtak“, — „Czeenu Urenü“ helyett „Czeerin Urem.“ — Ha mi megengedjük Szedó urnak, hogy becses glosszáival ékesítse a mi szerény megjegyzéseinket, úgy legalább azt kérjük tőle, hogy sajtóhibáktól mentesen szedje ki a mi mondókánkat, nehogy esetleg bennünket is a pápai polgármester elé cztáljon egy-két hon czikkeken utazó férfit.

Fegyver.

sárba taposását látva az ilyesmiben, az illető községtől különválék és önálló községet alapít!

Ez aztán igazi egyenlőség!

*

A neolog hetilapnak utolsóéltti számában szövetkezésre noszogatja a nagykanizsaiak érdemes lelkésze a hazai zsidó hitközségeket és buzdításul a német zsidóság kebelében fennálló és működő „három nagy testületre“ utal.

Nos, hadd legyek én is „meszáje lidvar miczvoh;“ utalok tehát a negyedik németországi „nagy testületre“ a száz meg száz kisebb-nagyobb hitközséget és rabbít egyesítő „Freie Vereinigung für die Interessen des — orthodoxen Judentums“ című egyesületre. Információképpen azt is közlöm, hogy ezen egész Németországot behálózó „nagy testületnek“ vezetésében oly férfiak foglalnak helyet mint például dr. Breuer frankfurti rabbi, dr. Hoffmann, a világhírű berlini tudós és orth. szeminariumi rector, Jakob Rosenheim sat. sat.

Annál is inkább figyelmebe bátorodom ajánlani ezen „nagy testületre“ a hazai neologia bevehetetlen fellegvára, a pesti „izr. hitközség“ „lánglelkű papjának“ és a „Zsidó közművelődési egyeslet“ pápájának, valamint a pesti hitközség illetékes vezérférfiainak, mivelhogy említett Freie Vereinigung kisebb községeknek „mikveh“, vagy ha jobban értik u. n. rituális fürdők építésére is kisebb vagy nagyobb segílyt ott adni. A pesti mustrahitközségnek például tudvalevőleg még mai nap sincsen mikvehje. Tehát urak! Forduljanak bátran említett egyeslethez. Központi irodájának címe: Frankfurt a/M., Schützenstrasse 14. Ha óhajtják, ajánlólevéllel is szolgálhatok az elnökség egyik-másik tagjához.

*

Eddig csak azt tudtam, hogy zsidó, rossz zsidó csakis anyagi érdekből, jobb állásért, előkelőbb pozícióért, vagy egy nemzsidó szépség két szeméért és más efajta dolgokért szokott kitérni. A neolog heti lapja utolsóéltti számából tanultam meg, hogy hazafiságból is mesümeddé lehet valaki, mint p. o. Falk Miksa ur! Aki — oh, a szent martyr — „hitét áldozta fel hazájáért!“

Én pedig azt mondom, hogy Falk Miksa ur, ki fölött már magasabb ur, a legmagasabb Ur tart itéletet, nem áldozta fel hitét hazájáért. Mert az ember csak azt áldozhatja fel, amije van! Zsidó hite pedig sohasem volt. A zsidó hitnek egyik alaptana az, hogy miczvoh haboh beáveroh ószúr, a zsidóság nem ismeri a „Cél szentesíti az eszköz“-féle moral insanityt. Különbben is gyerekes pökhendiség azt hinni, hogy éppen Falk ur volt hivatva, hogy „törekvéseink, irodalmunk megismertetése a nemzet érdekében álló azt a nagy halást gyakorolhassa a királynéra“, éppen ő, hú velau áché.

Különbben igaza van a neológiának, hogy „kétszeresen fájjalja“ F. elhunytát. Mert F. ur valaha, a „kongr. idejében, kitűnő szolgálatokat tett lapjában a neológiá-

nak az orthodoxia elleni hajszában. Kár, hogy a jövőben nem számíthatnak reá! De hisz még él talán P. E. ur, ki „szép lelkének önvallomása“ szerint szintén „hazaszeretből“ gyalázta meg ősei vallását, és szép szóért és csengő pénzért szívesen szorít helyet a Magyar Szóban egy kis hajszának a „hazafiatlan“ orthodoxok ellen?!

*

A neol. hetilap ékes rigmusokkal üdvözli azon tény, hogy néhány veszekedni vágyó hitközségi tag mesterkedése következtében egy orth. rabbinak vizsgát kellett tennie egy polgármester előtt. No, nem oly nagy baj. A fő, hogy a vizsga sikerült. De oh, hogy festenének az érdemes neol. lelkész urak, pláne a pesti mintaintézetből kikerültek, ha őket is vizsgára lehetne szorítani... talmud és codicesből... egy hozzáértő rabbibizottság előtt?! Oh, hogy? Hogy?!

Fegyver.

Majnaparti levelek.

Frankfurt, szeptember közepén.

(A zsargonkongresszusról.)

... És az Ur 5668-ik esztendeje utolsó havában történt vala, hogy összejövének néhány országbeli jargon tudósok, megvitatták mitévők legyenek, mi utonmódon vetessék észre magukat e viággal, megtanácskozzák, miképen lehetnének a zsidó nép jargonbeszélő százezeinek a nyelv organizálásában, népszerűsítésében segítségére... Az ugyan régi igazság, hogy nyelvben él a nemzet, de most már meg kellene állapítanunk, melyik is az a nyelv, amelyben a zsidó nemzet élni tartozik? Az-e, a melyiket a csernovitzi kongresszuson karoltak fel, amelyért ott tört lándzsát a sok „zsidó költő“, vagy a Bialik—Breinin-féle ujhéber?

A csernovitzi jargon nem lehet a zsidó világ elismert hivatalos nyelve, hiszen még egymást sem értették meg a kongresszisták. Hát még, ha összehoztak volna Csernovitzban igazán vérbeli, minden kultur-nuance-tól mentesített magyar, orosz és lengyel jargon beszélő izraelitát!... Hátra volna még a legujabban fabrikált „uj héber“ mely fölöslegessé teszi a régi, az elavult bibliai nyelvet, azt, melyen dicső Dávid és bölcs Salamon király énekelték.

Korántsem akarjuk az utóbbi évtizedekben népszerűvé vált jargon-irodalmat és költészetet lebecsülni, de mindenesetre helyes uton járunk, ha az ujhéber és a jargon-apostolok munkálkodása eredményét abban összegezzük, hogy mindkettőnek — ha nem is célja — az ósrégi bibliai és talmudi nyelv fölöslegessé tétele. A jargon-kongresszuson a hirhedt Schalom Asch, a Tóra legnépszerűbb profanizálója mutatta ki a kongresszus lólábát, midőn a Tóra jargonizálását helyezte kilátásba, sőt már egyes lefordított részleteket is felolvasott nagy örömrivalgások közepette.

Annai hasznuk mégis volt a jargon-kongresszust

rendezőknél, hogy Perek, Morris Rosenfeld és még néhány híres jargon költő legfrissebb verseinek szavát végigélvezhették. Az ilyesminek nálunk Magyarhonban nem kongresszus, hanem „Makkabea ünnepély” vagy „zsidó irodalmi est” a neve.

(A rabbi ur pechje)

A magyar neolog rabbikar egyik legkiválóbb tagja, Dr. Fleisch Ármin mohácsi főrabbi kellemetlen ka-landba esett.

A budapesti rabbiszeminárium volt növendékeinek ambíciójuk ugyanis, hogy minél számosabb „chiber”-rel gyarapítsák a „zsidó” irodalmat. Hiába várunk tőlük szivszorongva a rituális életet előmozdító „sáálusz vesuvausz”-ck magyarázatát, ismertetését tartalmazó könyveket. Az ilyesmihez nem értenek, lévén tőlük a tal- mud akkora távolságban, mint a milyen a földrajzi távolság a magyar „Makó” — a rabbiszeminárium — és Jerusoláim anyánk között. Ha valakit az igazság utjaira tudnak az elszéledt nyáj közül terelni, akkor „életünket és vérünket egy chauzer betsuvoért” jelszó dominál. Fleisch doktort is ez a jelszó vezérelhette könyve írásánál. Ez az axióma ösztökélte arra, hogy a zsidó iro- dalom tárházát végre valahára egy tartalmas könyvvel gazdagítsa. Ez az eljárás oly láthatóan hordja magán az elismerésre méltóság bélyegét, hogy még a „minden lében kanál” ortodoxia sem találhat benne gáncsolni valót. És most következik a tragikomédia!

Egy ortodox rabbi, aki véletlenül jó viszonyban van a magyar és német nyelvvél, arra a gondolatra jutott, hogy neolog pályatársa chiberjét átolvassa. Ez az ortodox rabbi, egy simpla rabbi, se volt seminarista, se doktor, sőt még egyetemi magántanár sem, arra a furcsa felfedezésre jutott, hogy a tudós doktor-kollega könyvében nagy és sok hasonlatosság van egy Hirsch nevű német rabbi könyvének tartalmával... Nem holmi külsőségek, talán a papír minőségét, a kötés alakját illetőleg, hanem — tessék megnézni és meggyőződni! — egész oldalak, egész gondolatmenetek fedik annak a boldogult német rabbi könyvének gondolatmenetét, sőt kifejezéseit is.

Ha nem tévedek, az E—g, a neologia élő poli- tikai és irodalmi lelkiismerete nem siklott volna csak úgy félvállról tova az ily inkorrektéségen, ha tényleg inkorrektéségek tartotta volna a dolgot. Az egész leleplezés egy gyerekes naivság. Hát nem ismeri Fischer dévaványai rabbi ur — mert ő lévén a szenzációhajhászó leleplező az internáczióhajtás „feketé” orgánumban — a német közmondást, ami ilyen alkalmakkor aktuális? „Grosse Geister treffen sich!... „Igaz ugyan, hogy Hirsch rabbi vagy két évtizeddel előbb...

A propos! Egyetlen megjegyzést a bohóc jogász- nak. Az Allg. Jüd. Rundschau kocsiszáju pointeurré- vel polémiába nem bocsátkozom. Csak arra figyelmeztetem, hogy ma már tulvagynak azon a koron, amikor

szemnélküliségekkel argumentálni lehetett. A cionizmus mai stádiumában — szerény véleményem szerint — egy mérgező növény a zsidóság testén, melynek kiirtásá- ról a leghathatósabbban az ily alakok gondoskodnak. Különböztartom magam ahoz aközmondáshoz, melyet Schönfeld ur is ismer: „man legt sich” stb.

Gáb : Sándor.

Gábríel.

Elbeszélés. Irta: Grünbaum Miksa. (Mordochai.)

IV.

(Folytatás és vége.)

— Meglátod uram, ő, amilyen ravasz, ki fogja vágni magát.

— Kedves parancsnok, ha Raba várát érti Gábríel, akkor majd meg is mutatja az utat és mi győzelmet arathatunk; ha pedig nem lesz erre képes, akkor kitü- nik bűnössége.

— Bárha csalnának sejtelmeim!

— Igaz, mond csak Simeon, még most se jelen- hetsz meg a király előtt, mióta megdorgált?

— Sajnos, nem. Különböztartom hozzá vittem volna e levelet és előtte fedeztem volna fel az árulást. Így is kérlek, jelentsd majd neki. Talán befogad ezért újból kegyelmébe.

— Mondom, én is bűnösnek találom, de kihallga- tás nélkül el nem ítéltetjük. Ah, talán jön is már, kint fegyverzörejt hallok.

Belép a szolga:

— Kegyelmes uram, itt van.

— Nagyon hamar jött.

— Itt van.

— Tudom, küldd be!

— Nos, hát te, Simon, itt maradsz?

— Ahogy gondolod.

— Ugyis észrevesz már. Maradj!

Félrelibben újból a függöny és belép Urija.

— Te vagy? Urija!

— Isten veled, seregek vitéze!

— Legyen béke jövedeled! Mit végeztél Czijónban, bajtárs?

— A király...

— Éltesse sokáig az Örökkévaló. De te ülj le előbb. Elfáradtál.

— Nem. Addig nem fáradtam el, míg megbizató- somat nem teljesítettem.

— Urija, a régi jó Urija. A hü és kötelességtudó.

— Köszönöm, de nem jár érte dicséret. A köte- lességet teljesíteni is kötelesség.

— Teljesítsd hát kötelességed, jó Urija. A királyt emlitted.

— Igen. A király — uralkodjék boldogan Isten népén — kegyesen fogadott. Aztán hazaküldött, hogy családom körében érezzem jól magamat. De én nem

mentem éjszakára haza. És nem is beszéltem Bath- Sewával. Mert hogyan is érezhetném magam jól, midőn bajtársaim a harcmezőn táboroznak és az Ur frigy- szekrénye is velük van.

A király, Dávid pedig így szolt hozzám akkor: maradj itt mára és holnap visszaküldelek. És én ott maradtam aznap és a rákövetkező napon. Este pedig a király asztalánál ettem. S ekkor leitatott. Én lerészeged- tem, de haza nem mentem lefeküdni. Reggel pedig el- küldött ezzel a levéllel. Neked szól.

Királyi pecséttel ellátott levél tekerceset vett ki ruhájából Urija, és átnyujtotta Jóabnak.

Az kíváncsian töri fel és félrevonulva olvasni kezdi. De mennyire megütközik, mikor tudomásul veszi az üzenetet:

„Kedves szolgáltnak, Jóabnak üdvözetemet!

„Jóab ben Czeruja, figyelj királyod szavaira!

„Támadd meg az ammoniták várát és Uriját he- „lyezd egy veszélyes helyre. Oda, hol az ellenség „legvitézebb katonái harcolnak.

„Akkor hagyjátok el; őt megrohanják és meg „fog halni.

„Igy kívánja és ezt parancsolja neked

„Dávid“

Ah, Bath Seva! Hát miattad kell meghalnia Urijának, férjednek? S hosszasan, sajnálattal néz Urijára:

— Rendben van, vitéz! Most menj haza, pihend ki magad, mert holnap újból kezdjük az ostromot.

Most ráesett pillantása Simeonra és eszébe jutott Gábríel. Ő is itt lesz mindjárt.

De most, ha még kétsége lett volna is Gábríel bűnössége iránt, el kellett itélnie őt. Avagy talán Raba ellen dolgozta ki tervét? Nos éppen azért kell láb alól el- tenni: mert a tanács *el fogja* fogadni tervét. Mi lesz aztán Urijával: hiszen vér nélkül bevehető a vár. Si- meon azonban hangosan vádolja. S még holnap reg- gel előtt kell törvényt ülni fölötte. Veszni fog.

S kiadja szolgáltnak a parancsot:

— Gábríelt, ha megérkezik, verjétek lánczra!

V.

Alig oszlott el a homály: az ég szélére alig vont gyenge fényávot a felkelő nap, a rabai táborban már sürögnek-forognak az emberek.

Némán haladnak el egymás mellett és csak itt-ott hallatszik halk suttogásuk:

— Szegény Gábríel.

A vérmesebbek gyűlöletes hangon mordulnak fel:

— Halál reá, az árulóra!

— Kard hegye furja át a lázadó szivét!

Hajnalra tüzte ki Jóab a kivégzést. Ki sem hall- gatta és elítélte. Fel kellett Gábríelt áldoznia. Áruló ő és lázadó a király parancsa következtében.

Gábríel pedig kétségbeesetten fetreng börtönében és fogalma sincs arról, mért vetették rabságra. Ho- gyan is gondolhat arra, hogy a Ráchel atyja illetve

oly rettenetes váddal és Jóab kénytelen elítélni őt. Re- ménykedve jár kezelete Czijónban. „Rachel már meg- kapta levelem. Átadá atyjának a tervet. A parancsnok bizonyára még ma megérkezik. Simeon ki fog váltani, bármily okból vetettek is fogságra.“

Közben felvonulnak a kirendelt csapatok és elfog- lalják helyüket, gyűrűt alkotva a térség szegélyén.

Gyülekezik a nép is. Személyes ellenségei nagy számmal vannak a szerencsétlen századosnak, mert mindenkit megvert a vitézi tornán. Ezek most káröröm- mel szívében vonulnak fel a korlátokhoz, hogy szidál- mazhassák az — árulót. Barátai pedig szomoruan, le- hajtott fővel lézengenek, tanácstalanul, komoran.

Most kürt szava adja hírül, hogy érkezik a tanács.

Lassan, méltóságteljesen lépked Jóab; jobbján Achimelech Szegán, a tábori főpap; balján Jehasótot, a Mázkir. Őket követi Benajahu, az ijjászok és gerely- vetők parancsnoka. Utána halad Simeon ben Ezra Szár- Czijón a vádló és bezárja a menetet a különböző rangu hadbírák csoportja.

Végre elfoglalják helyüket a terebélyes cédrus árnyékában.

— Vezessétek elő a bűnöst!

Riadvá harsan a sófár, jelezve, hogy közeledik az áruló.

Ott áll majd az egész sereg és minden szem arra fordul, amerről érkezik a menet.

Négyszögben vették körül meztelen karddal kezük- ben Gábríelt az örök. Tizenkét ijjász kíséri őket. Előt- tük pedig vörös talárjában a hóhér lovagolt, fényes pal- losát messzire kinyujtva.

És Gábríel sápadtan, megtörtén révedező tekin- tettel halad közöttük. Fehér, halotti köpenyt borítottak vitézi ruhája fölé és ő ott halad kábultan, mintha ré- mes álmot álmodna. Ha feleszmél a kürt megrázó hang- jára, örületet kifejező szeme csak azt látszik kérdezni:

— Miért?

Azt megérte, mi történik körülötte. Kivégezni vi- szik őt. Meg fog halni. De miért? Itt hagyja ifjan ezt a szép világot. Itt hagyja szerelmét, Ráchelt. Itt hagyja hön szeretett királyát.

— Miért?

El sem bucsuzhat barátaitól. El sem bucsuzhat a szép ligetektől, melyben gyermekkorában annyiszor ját- szadozott. Meg sem csókolhatja utoljára azt a földet, melyet vérevel anyiszor védett. Lehull a sárba göndör- fűrtü feje és a kiszökkenő vérsugár magával ragadja lelkét. Meghal idegenben. Meghal becstelennül...

— Miért?

És feláll Simeon, a vádló:

— Vádolom ezt az ifjút, hogy királyát elárulta, ellene gyilkos tervet forralt szívében!

És zug a tömeg:

— Halál reá!

Rémes jajkiáltással kap szívéhez Gábríel. Felugrik kétségbeesett ordítással.

De a tömeg harsányan zug: Halál reá!

És felolvassák a végzetes írást:

„... el kell pusztítanunk a várat és meg kell ölnünk a királyt...“

— Éljen a király! Halál az árulóra!

— Halál reá!

Szeraja tovább olvas:

„... a királyt megöljük, aztán királylyá kiáltjuk ki az elfoglalt országban a mi választott királyunkat.“

— Ime kétségtelen a bűnössége.

— Halál reá!

„... rád bízni, mert a király a multkor megdorgált...“

— De én hűséges szolgája vagyok királyomnak.

— Éljen Simeon parancsnok! Halál a lázadóra!

„Kövesd tehát tanácsomat és azonképpen cselekedj.

„Gábrriel ben Juszuf, százados.“

A nép pedig folyton zug:

— Halál reá!

És Gábrriel eszméletlenül fekszik a porban. Elvette öntudatát az örült hazugság, mellyel Rachel atyja őt vádolni merészelte. És már úgy vezették őt ide, hogy el is ítélték már. Szólni akart talán, vagy reá akart rohanni a lelkiismeretlen Simeonra? Akkor egy süketítő, rémes kiáltás zugott végig a levegőben:

— Halál reá!

És ő már csak azt érzi, hogy szívét valami éies fájdalom hasítja végig. Öntudatára valami sűrű sötétség ereszkedett. Szeme káprázik. Eltűnik előle a nép csak egy ezerfejjű szörnyeteget lát magukból kikelt arccsal dühödő mozdulatok tömegét. Aztán ólomsúlylál nehezedik valami lihegő mellére. Torkát fojtogatja egy láthatatlan kéz — és elvágódik a porban, eszméletlenül.

Fölötte pedig olvassák végzetes levelét, a halálos ítéletet.

Néhány ellensége belédobta a tömegbe a kiáltást: Halál reá! a tömeg pedig elfogadta a jelszót és lelkesedéssel zugott vissza:

— Halál reá!

Kimondotta ítéletét a bíró is:

— Halál reá!

És élet költözött a halálra ítéltbe. Pár percze még a bucsuzó élet.

Szilajon, végső erejével hadakozott életéért az ifju:

— Miért öltök meg? Miért? Hallgassatok meg!

Nem árultam el királyomat!

— Hóhér, végezd kötelességed!

És megragadja a hóhér, hogy odakötözze a czölphöz.

De kitépi magát kezei közül a szerencsétlen, úgy kiáltja rekedten, kétségbeesve:

— Ártatlan vagyok! Miért öltök meg?

Ujból megragadják a pribékek és megkötözik kezét. Lerogyva könyörög bíráihoz:

— Utolsó kívánságom: mondjátok el, mért öltök meg?

Felmutatja Jóab az írást:

— Hóhér végezd kötelességed!

Vegső erőmegfeszítéssel ugrik fel helyéről Gábrriel:

— Ah! A tervem! Rachel! Atyád... Rachel... A hóhér magasra emeli bárdját.

— Ártatlan vagyok... én Raba... .

Leccsap földetlen nyakára a hóhér bárdja és megszire gurul törzsétől a fürtös szép fej.

És lassan emelkedik a nap tüzes korongja az égre.

VI.

Amaz esztendőnek egyik esős, viharos téli estéjén ott látjuk Simeont, Rachel atyját Czijón várának ormán.

Dávid kitüntette őt. Testőrségének parancsnokává nevezte ki. S ő mostan a bástyákon czirkál fent, hogy mindenkor védje a király életét, amint megvédte azt Gábrrieltől.

Magas rangba jutott, de magas árat fizetett is érte.

Ahogy így merengve tekintett a távolba és felvonnak emlékezetében a mult eseményei, egész lényében megrázkódi a csatában edzett férfi. Rémképek üldözik azon nap óta, melyen Gábrrielt kivégeztette. Sulyos áldozatokat kívánt gonoszságáért a bosszuálló Isten.

Nem bír felejteni.

Mindig élénk emlékezetében van az a szörnyű látvány, midőn negyednap hazaérkezett Raba elfoglalt várából. Belépett a csendes, kihaltak látszó házába feltárta szobája ajtaját. És ime a gerendán... ott függött élettelenül — Rachel. Előtte térdelt anyja, koszorut tett, a leány lehajló feje köré. Virágokat tűzdelt szerzteomló aranyhajába. Majd táncolni kezdett... megragadta őt is és vonszolta maga után, szemében a téboly csillogásával. És örült mosolylál mutatott még mindig Rachelre: Nézd, milyen szép lányom van!

Rachel pedig ott csüng élettelenül a gerendán. Arczán nem hagyott nyomot a halál. Boldogan ment szerelmese után. Meghallotta a hírt, talán ájultan esett össze, talán sirt is keservesen. Aztán fogta a kötelet és megerősítette az oszlopon, azután...

— Nézd csak, milyen szép lányom van!

Ott járkál most Simeón a bástyán.

És letekint a mélybe. Gondolatai gyötrik szünet nélkül. Emlékei nem hagyják el. Látományai nem engedik nyugodni.

És letekint a mélybe. Valami fehérlik ott. Mi az? Nagyobbodik nő a fehérség. A levél! És bontakozik a tekercs, mind nagyobb lesz... nagyobb, nagyobb... s egyszerre kihull belőle egy test... szemét meresztve néz rémülettel alá Simeón: egy test... jaj, Gábrriel!

Gábrriel pedig int. Halotti ruhájában áll odalent és int, int átlátszó kezével, mintha mondaná: jöjj le vitéz, számolunk idelent. Szemei a halottak nem földi szemek; tüzgolyók világítanak helyükön... a völgyben fenyegetőleg hívják azok a szemek is: jöjj Simeon jöjj.

Az ifju meztelen nyakán hirtelen egy vérvörös gyűrű látszik, s egyszerre messzire gurulva válik el

göndörfürtű feje a testől. Most visszaszökik előbbi helyére a fej s akkor megnyílik a szellem ajka:

— Ártatlan vagyok.

Széles pallos jelen meg felette. Gábrriel kétségbeesve kiáltja:

— Ah! Tervem! Rachel! Atyád! Én Raba... .

Rachel... .

És lesujt a bárd.

De eltűnt Gábrriel és helyén hatalmas gerenda áll. Oda le sujt a hóhér bárdja. Elvágja a kötelet. És lezuhan egy akasztott merev teste.

— Lányom! Rachel!

Igen, Rachel, ő az.

— Lányom!

... És Gábrriel karjaiban pihen ime Rachel... .

— Nézd, ott fent áll atyád!

Rachel néz, néz, s nagyot sikolt:

— Ez az én atyám?

Tánczolva, tapsolva érkezik leánya hangjára az örült anya:

— Ez volt apád, lányom! Simeón! Jöjj le. Nézd, milyen szép lányom van, jöjj le, csókold meg!

— Megyek gyermekeim! Megyek!

És a párkányzat szélére lép.

— Jöjj le vitéz, idelent... .

— Megyek vitéz, megyek... .

Még látja, amint leánya riadtan menekül előle, még hallja mint fecseg tébolyodott felesége, még érti Gábrriel szavát: jöjj le, számolunk, jöjj le... .

Aztán meginog. Eltűnik szeme elől a káprázat. Szerterfoszlik a rémes látomány és ő szétroncsolt tagokkal terül el Czijón vár tövében.

Lapunk barátainak, hü olvasóinknak szerencsés és boldog újévet kívánunk, „keszive vechaszime tová leálter lechájim.“ Kérjük szíves hathatós támogatásukat minden irányban. Önök mindnyájan jól tudják, hogy minden önérdek nélkül, csakis felekezetünk érdekének parancsoló szava kényszerített bennünket e lapok megindítására. Kellő anyagi támogatás nélkül nem emelhetjük lapunkat azon nivóra és nem teljesíthetjük misszionkat oly mérvben a hogy azt a ránk erőszakolt védelmi harc tőlünk meg kívánja. Tehát nem a magunk érdekében, hanem a magasztos cél és szent feladatunk lehetővé tétele végett fordulunk t. olvasóinkhoz az iránt, hogy lapunkat baráti s ösmerősi körben terjeszteni és előfizetőket gyűjteni sziveskedjenek. Az előfizetéssel hátralékban levőket pedig az előfizetési összegek mielőbbi beküldésére kérjük. A hitközségek t. elnökeit különösen felkérjük a hathatós támogatásra.

A szerkesztőség.

H I R E K.

A miskolczi főrabbi beiktatása. Fényes ünnepség közepette, impozáns módon történt meg Spitzer Sámuel dr. volt halasi rabbi beiktatása a miskolczi orth. izr. hitközségben mint főrabbi.

Aki a miskolczi hitközség viszonyait ismeri, aki az utóbbi évek ottani eseményeit figyelemmel kísérte, az képes csak felfogni teljes mértékben, milyen horderevvel bír az, hogy a miskolczi orth. hitközség főrabbi lett olyan férfi, aki amellet, hogy kiválóan nagy talmud-chochom, egyszersmind rendíthetetlen elvhü harczosa a hamisítatlan hitü zsidóságnak, a hazai orthodox zsidó felekezetnek.

Ennek a férfinak szilárd meggyőződése, megalkuvást nem ismerő elvhüése, jámborsága, nem mindennapi erélye, lankadatlan buzgósága és teremő ereje egyesítve széles körü nagy tudásával, csakhamar meg fogja teremni áldásdús gyümölcsét a miskolczi zsidók hitéletének terén és miskolczi körül folytatott erélyes küzdelmében derüesebb napok fognak következni. Szívü ből kívánjuk az új főrabbinak, hogy az ő működése valóban meghozza a vallási terén a renaissancet, amely biztosítani fogja e nagy hitközségnek a hitü zsidóság körében ama pozíciót, melyet tagjainak nagy számánál és intelligenciájánál fogva jogosan megillet.

Szeptember 15-én már a kora reggeli órákban mozgalmas élet uralkodott Miskolcz város utczáin. A főrabbi bevonulásának napja volt és mindenki lázas érdeklődéssel nézett a nagy esemény elébe.

Hatvantagu küldöttség, dr. Ferbstein iskolaszéki elnök vezetése alatt utazott Füzes-Abonyba a rabbi elé, hogy őt Borsodmégye határában üdvözölje. A vonatok késése következtében ezen üdvözlés, mely fölötté szívélyes volt, Mező-Kövesd állomásán ment végbe.

A miskolczi pályaudvaron ezekre menő ember-tömeg várta a főrabbit, ahol a miskolczi hitközség derék elnöke, Györi Ödön ur, az előljároság élén, lelkes szavakban üdvözölte a főrabbit, aki rövid szavakban melegen megköszönte a szeretetteljes fogadtatást. A főrabbi érkezett meg a vágyszeredi rabbi, dr. Spitzer apósa, továbbá a halasi hitközség küldöttsége, Weisz Ignác hitközségi elnök vezetése alatt és a környékbeli orth. hitközségek küldöttségei.

A „Magyar Zsidó“-t az ünnepélynél alulirott szerkesztő képviselte.

Miskolcz sz. kir. város díszfogatót bocsátotta a hitközség rendelkezésére a főrabbi számára.

Körülbelül 100 kocsiból álló sorban történt a városbavonulás. Tizezre tehető ember képezett sorfalat a Fő-utca egész hosszában, a Deák-utczában levő templomig s a közönség frenetikus éljenzéssel köszöntötte az új papot. A nőegylet, dr. Groszné urnő vezetése alatt, küldöttségileg üdvözölte a főrabbi nejét, pompás csokrot nyujtván át neki.

A templom bejárata előtt az ősz dáján, Stern és a kultuszelnök, Klein Dezső ur fogadták a rabbit.

A fényesen díszített templomban ember ember hátán szorongott, mintegy kétezer főnyi distingvált közönség.

A hatóságok fejei és a többi felekezetek képviselői mind megjelentek a templomban.

Ott volt a polgármester, a főjegyző, az alispán, a főispán képviseletében, aki nem volt odahaza, ennek titkára, a pénzügyigazgató, stb.

A 24. zoltár elénekélése és a mincha ima elvégzése után lépett a szószékre dr. Spitzer. Előbb gyönyörű szövegű, klasszikus, szívható héber imát mondott el, aztán tartotta meg nagyszabású remek székfoglaló beszédét.

E beszéd alapeszméje volt, hogy a zászlóra, melyet most vesz a kezébe, e három igét írja fel: rendíthetetlen orth. zsidó hithűség, ember- és hazaszeretet.

Hogy e beszédnek mily hatása volt, arról tanuskodik az a szokatlan epizód, mely közben történt. Mikor ugyanis a főrabbi lelkes hangon esküszertien kijelentette, hogy a hagyományos zsidóság szabványaitól és arról az alapról, a melyen a hazai orthodox zsidóság áll, senki és semmi körülmények közt egy hajszálnyira sem fog eltérni, a közönség lelkéből önkéntelen, templomban egészen szokatlanul, hatalmas éljenzés tört ki elementáris erővel.

Este a Chevra Kadischa nagytermében banquet volt, melynél a főrabbi ismét gyönyörűen szép, tartalomdús, az orth. zsidó pap feladatait körvonalozó beszédét mondott.

Ezt megelőzőleg Győri Ödön, hitközségi elnök emelkedett hangú beszédben Ő Felségét, a királyt él-tette, mely felköszöntőt a jelen voltak állva hallgatták végig és hatalmas éljenzéssel honorálták. Szellemes felköszöntőket és részint magvas divré thorát mondtak még: a szeredi rabbi, dr. *Ferbstein*, dr. *Weisz*, *Weisz* Ignác, halasi izr. hitk. elnök, dr. *Szemző Grosz* Izrael, *Fischer* Sámuel, az ismert jeles héber költő, aki remek költeményben ünnepelte az új lelkipásztort.

Nagy hatást keltett e lapok szerkesztőjének történelmi remiszczencziákat felelevenítő beszéde, melyben az idők változására rámutatott, hogy ott, ahol 40 évvel ezelőtt ama műhely volt, amelyben a hithű zsidóság lenyűgözésére szánt rablánczokat kovácsolták, ott ma ezek örömmujongása közt bevonult oly férfi, aki az orthodox zsidóság lelkes, elvhi nagy tudású bajnoka.

A bankett közönsége késő éjjeli órában oszlott szét a lehető legkedélyesebb, emelkedett hangulatban azon reményvel a szívükben, hogy a miskolci orthodox zsidókra valóban üdvös, új korszak vette kezdetét.

Gábel Jakab.

Zilah és Nyitra. A zilahi orth. hitközségnek szünteszte neológ elnöke gyermekeit kikereszteltette. Micsoda handabandázást vitt erre végbe a neológ heti pamflét próféta szerkesztője! Hogy így meg úgy, micsoda orthodoxia az, hol ilyet megtűrnek. Az egész felekezetet tette érte felelőssé. Hogy mit szólna a jeles szerkesztő, ha a zilahi becsületes orthodoxokban volna annyi energia, hogy ezt az urat elvarátaival együtt minden befolyásból kizárnának, úgy hogy kénytelen lenne esetleg a hitközségből kiválni és egy neki megfelelő külön községet alapítani, lásd —

Nyitrát. Itt a jó érzésű orth. elemek összefogtak, a mesümed jelölt neolog érzelmi álorthodoxokat a hitközség vezetéséből kirekesztették, úgy hogy kénytelenek voltak színt vallani és a neológia kebelébe magukat hivatalosan is felvéteni. Ennek a friss kongr. hitközségnek az alelnöke — mint a M. Zs. legutóbbi számában olvasom — két gyermekét kikereszteltette. Most nem azon kesereg azonban a fentiszelt szerkesztő, hogy az ilyen ember hogyan elnökösödhetik egy zsidó hitközségben és nem is teszi érte az egész neológiát felelőssé, hanem az orthodoxok fanatizmusáról mesél hajmeresztő dolgokat. Ez tisztára antisémia recept. Der Jude wird verbrannt. Az orthodoxon mindenesetre lehet útni. Ha az ily elemeket megtűrjük, akkor — Zilah ha, kidobják, akkor — Nyitra.

Különbön akinek kedve telik a szabolicsiadáknak

az olvassa el az E-g egyik minapi számában megjelent Nyitrára vonatkozó kirohanását. Nincs előttem a kérdéses papiros, de emlékszem, hogy a bevezető részben a főrabbi egy mondását idézve azért támad, mert az orthodoxok minden áron szabadulni akartak a neolog elemektől, míg a végén azt meséli, hogy az orthodoxok azon mesterkedtek, hogy a különválás lehetőségét megakadályozzák. Hát e közleménynek vagy az eleje, vagy a vége nem igaz, (meg vagyok győződve, hogy a vége, mert tudom, hogy orth. részről azt az elvet követik, hogy a békéhez csak az vezet, ha a heterogén elemek különválnak és kiki a maga faconja szerint üdvözüll) de jellemző ez nem csak az írójára, hanem még inkább olvasóközönségének a judicizmusára, melynek egy rövid közleményben ilyen ellenmondó dolgokat lehet feltálni.

Ad vocem Nyitra. Igazán nem szép és inkonzekvens azoktól a nyitrai neológ uraktól, hogy azt a Himmler doktort kit ők az orthodoxokra annak idején mint „hit”szónokot rátukmáltak, most hogy módjukban volna a náluk neki illő rabbi állásba behelyezni, *futni hagyják* Illavára!

Templomavatás. Folyó hó 12-én szombat ment végbe a bátorkeszi orth. izr. hitközség templomának ünnepélyes felavatása. A felavatást a bátorkeszi kerületi tudós főrabbija Reich Izrael ur végezte, ki szép és hatásos beszédben méltatta Binéter Ignác hitközségi elnök érdemeit, ki fáradhatatlan buzgalommal és példát adó áldozatkésziséggel tette lehetővé a templom felépítését. A főrabbi urat gyönyörű beszéde után nagy ovációban részesítették. A felavatás alkalmából az ifjúság remek koszorúkkal díszítette fel a templomot.

Pöstyénből közlik velünk, hogy ott a jótékonyágánál és jovialés voltánál fogva közszeretnek örvendett Stern Rosa urnő e hó 19-én 65 éves korában jobblétre szenderült. Az elhunyt hosszu évek óta az ottani nőegyletnek kiválóan tevékeny alelnöknője volt. Temetése általános részvét mellett történt. Az elhunytban Stern Jeremiás ur a pöstyéni orth. izr. hitközségnek elnöke édes anyját gyászolja.

Varannó. Mi ezen odiozus, közbotrányt okozó dologgal nem szívesen foglalkozunk, a többféle okokon kívül már azért sem, mert az úgy még folyamatban van és csak a végén csattan az ostor. Ez egyszer mégis hozzá kell szólnunk azért, mert a „Zemplén” cz. sauhelyi lap e hó 16-áról kelt számában a zemplénmegyei közg. bizottság üléséről szóló közleményében, maliciózan referál ezen kérdésről és „a zseniális nagy jogászméremre valló” dr. Szirmay tisztí főügyész előadó által használt elmésségei közül azt is említi, miszerint azt mondta: „Valami választott bíróság ítél már e kínos ügyben” stb. Nos t. zseniális ügyész ur, ha ön valamelyes ügyben előadói szerepre vállalkozik, minden zseniálitása s nagy jogási elméje mellett is, joggal elvárható öntől, hogy az előadandó és élceivel fűszerezendő kérdésnek jogi oldalát is tanulmányozza és azt legalább fölületesen ösmerje. Ha csak egy kissé komolyan foglalkozik a tárggyal és nem a kedélyességre fektette volna a fősúlyt, tudnia kellene azt, hogy az a valami választott bíróság, egy királyilag szentesített ma is érintetlenül érvényben levő felekezeti önkormányzati szabályzatnak határozománya alapján alakult bíróság. Ennek a bíróságnak az ítélete a felekezetre nézve jogérvényes és vallásilag kötelező, ön t. ügyész ur elmésségével magához emelheti a vádolt rabbít, — de már annyi súlylyal nem bírnak a „talpraesett megjegyzései” hogy általuk a disqualifikált rabbít zsidó rabbinak vissza tisztázza. Különbön gratulálunk önnek a szerescsen mosáshoz.

IRODALOM.

„Mória.” Elmélkedések, fejtegetések szombat és ünnepnapokra. Irta: *Fischer Fülöp*, dévaványai rabbi. II-ik füzet. 1908.

Talán mulasztás volt, hogy e könyvről e lap hátsóbjain mindeddig meg nem emlékeztünk, de semmiesetre sem közönyösség. A hithűség szellemének terjesztésére alkalmas magyar nyelven megjelent műveket — sajnos — ujjainkon számlálhatjuk meg. Kétszeresen kedves tehát nekünk a „Mória” második füzetének megjelenése, mely nem csak a hamisítatlan zsidó szellemnek van hivatva utat törni az olvasó lelkületében, hanem a tudást, a zsidó tudást is terjesztendő e mű a magyar ajku zsidóság között. A mű szerzőjére az első tekintetre rá kell ismernünk.

A kitünő szónok gyönyörűen poétikus nyelvezete e könyvben is kellő módon jut érvényesülésre. Bámulatos ügyességgel ülteti át magyarra a szerző legbonyolultabb, legnehezebb Midras és Talmud citátumait.

A „Mória” szerzőjét fölösleges a „Magyar Zsidó” olvasóközönségének bemutatni. Aki csak a legcsekélyebb érdeklődéssel figyelte a magyar orthodox zsidóság önvédelmi kultuszharcait az utóbbi időben, az a dévaványaiak ékes tollu, lelkes rabbiját a küzdők legelején láthatta a multban, láthatja a jelenben és — reméljük — a jövőben is. Azt a szimpatitát, melylyel külföldi orthodox testvéreink minden lépésünket kísérik, szintén a dévaványai rabbi munkáinak, újságczikkeinek köszönhetjük. Ha bármily alattomos, kétszínű támadást terveztek ellene az orthodoxia sánczainak meglazítására, megszólalt az ő felvilágosító, de erélyes és meggyőző stentori hangja, felköltvén szunnyadozóinkat, sorompóba szólítván azokat, akik semlegességgel viseltettek szent ügyünk irányában, kijózanítván az elcsavart, elbódított logikájú megtevesztetteket vaslogikájú, finom objektivitással megirt újságczikkeivel.

Fischer dévaványai rabbi nemcsak a valláspolitiká, de a zsidó műveltség és ismeretterjesztés terén is elismerésre méltó érdemeket szerzett.

„Mória” c. munkája úgy első, mint második füzetében a nagyszerű szónok, a hagada kitünő nyelvezetű magyarázóján kívül a héber nyelv alapos ismerőjét, fordító talentuma nagyszerűségét is láthatjuk. Csak egyet a sok remek fordítás közül. Juda Halévy Cirnidae egyik legmegkapóbbját, a „Czion haló tivali” kezdetű elégiát eképen fordítja:

„Immár Czion nem kérdezed,
Rab gyermekid sorát?
E kis maradvány, lásd pedig
Mennyit gondol reád.

— — — — —
S ki vágyom sirni bércezen,
Czion. köszöntek én!
Könnyem miattad foly, mikép
Harmat Hermon hegyén.

— — — — —
Királyok fényes székhelye!
A hol Isten lakott,
Hol hőseid trónoltanak,
Rabszolgák ülnek ott...
Bolyongni vágyom tereid...

— — — — —
De szárnyat, óh, honnét vegyek
Repülni messzire.

— — — — —
Borulva arera boldogan ölelném földedet,
Minden köved kedves nekem
És drága porszemed.”

Igazi szellemes magyarázatokat, fejtegetéseket tartalmaz a „Mória” két megjelent füzet a zsinagógiai év ünnep- és szombatjaira. Lapunk olvasóinak e könyvet szívet gyönyörködtető olvasmányul és lelki épülésre legmelegebben ajánlhatjuk. A mű ára csekély: — 1 K, — úgy hogy azt mindenki megszerezheti a „Zsidó Irodalmi Szemle” c. melléklettel együtt, mely utóbbiban az újabb megjelent zsidó irodalmi művek, theologiai munkák vannak nagy szakértelemmel ismertetve. (G. S.)

Kötelességtan. Singer R. Leó főrabbi, Rima-szombat. Diszkötés. 4° 448 o. 6 K 30 f.

Ki ne emlékezne gyermekkorára és gyermekkorának áhitattal és költésszettel teli szombatdelutánjaira?! Mikor ott ült a félhomályban áldott jó anyánk, ölében kis hugunk és magyarázott nekünk ájtatosan és halkán, hogy a szomszéd szobában szombatdelutáni álmát alvó édes apánk fel ne ébredjen, de azért mégis lelkesen a régi kötésű „teitschümes”-ből! Mi fiuk is köréje telepedtünk és csüngtünk az ajkán. Mikor aztán maga is elszunnyadt és a könyv kihullott kezéből, akkor félve fölemeltük és néztük benne a képeket: hogy üti Mojse a sziklát, hogy akasztják Hómon tíz fiát stb., képek, melyek még most is élénken szemeink előtt vannak és mint legszebb gyermekkorai emlékeink kísérni fognak az élet sivar és prózai folyásában.

De ma már fiaink és leányaink nem értik a „teitschümes” és nem érzik át annak költészetét. Magyar vidéken a legjámorabb családokban is az új generáció már nem érti a német nyelvet, illetve a jidist. Ezzel elvész a szombatdelutáni poézis is. Anyáink élőszóval nem tudnak úgy magyarázni, mint könyvből.

Keseregünk ezen? Nem keseregni kell, hanem tenni. Magyar „teitschümeseket” kell írni, magyarul kell megértetni a fiatalsággal nagy eszméinket, mely tanainkat, hogy annál jobban férközhessenek szívükhöz, lelkükhöz. Irodalmat kell alkotni, mely képes legyen figyelmüket lekötni, fölrázni a tespedőket, harcosokat nevelni, elszánt és lelkes harcosokat, kik tudják miért küzdenek és mit védenek. Ily irodalomnak, sajnos, még híján vagyunk, vagy csak a kezdetén.

E hiány pótolásának egy lépése gyanánt adta ki a tudós szerző e kötetét. Diszes külsejének — mely alkalmassá teszi alkalmi ajándéknak — megfelel a tartalma. Minden sorából kiolvashatni a szeretet szent vallásunkhoz és magasztos tanaihoz. Egész zsidó életünkben előforduló minden alkalomra megtaláljuk ottan tennivalóinkat és azoknak szakavatott magyarázatait szép magyar nyelven megírva.

Majdnem minden zsidó fogalom helyet talál benne. A Talmudból merített sok és odaillő elbeszélés tartkítja és váltja föl élénken a komoly tanításokat. Megérteti azt mindenki és tanulhat belőle kicsi és nagy, gyermek és agg, férfi és nő. Hogy minél többen merítsenek belőle lelkesedést és tudást, azt vallásunk érdekében tiszta szívükből kívánjuk.

Lir.

Szerkesztői üzenetek.

Frbbi Dév. Kérjük szives elnézését, hogy nem szoríthatunk helyet gyönyörű alkalmi munkájának. B. u. é. k.

R. J. P. P. „Esernyő” cz. munkája kezünk közt volt, de elutazó félben lévén, átküldtük szerkesztő társunknak, ki azt irányunknak megfelelőbben átírdomította s kiadóhivatalunknak megküldte. Uglátszik utközben elveszett, mert többé keresésünk

daczára nem találtunk. Ha a másolatnak birtokában van, küldje közvetlen Nagyváradra. Üdvözet.

K. L. Szer. Munkája avatott tollu írora vall, de irányja nem felel meg a lapunknak, azért nem közölhetjük. Tudja-e különben, hogy (talán szerencsétlen tévedésből) vallásos törvényeink szerint ön nagy bünt követte el, mert a Mindenható szent nevét úgy kiírta, ahogy azt a főpap csak az engesztelőnapon a szentély főszentélyében ejthette ki, a midőn is az összes hallgatóknak földre kellett borulniok. Tudja-e továbbá, hogy némely nagyok véleménye szerint, ha ily kifejezést hallunk, akkor ruháinkat kell széttépni. Vezekelnie kell, fiatal barátunk.

G. M. M. Hivatalosan küldték a másolatokat, egyelőre präventive többet nem tehetünk.

Lir. A mult számra elkésve érkezett karczolatok, most már talán elavultak, különben is fontos felekezeti politikai okok miatt az illető támadásától egyelőre tartózkodnunk kell. A most küldött gyönyörű alkalmi cikket térszűke miatt és technikai okokból nem közölhetjük, a mit fölötte sajnálunk; talán valamiképp segítünk a dolgon s a jövő számban még is megjelentethetjük. Fegyver egyik leghűbb munkatársunk, bár más név alatt, önnék kartársá.

Több munkatársainknak. Helyszűke miatt sok alkalmas munka kimaradt, a nem alkalmi és később is felhasználható dolgozatokra, amennyire lehetséges, visszatérünk. Mindenesetre fogadják hálás köszönetünket jóakaratu szellemi támogatásukért.

Sch. S. Tiszaujjak. Ünnepi elmélkedéssel már el voltunk látva, mikor küldeménye beérkezett. A novella igazi elbeszélő-tehetség műve s némi változtatással hozni fogjuk. Figyelje majd meg tanulság okából a stiláris módosításokat, melyeket író ember ejtett munkáján. Üdvözet.

G. A. Bihar-Udvári. A verselés elemeivel sincs tisztában, sőt a költemény egyes sorai próza gyanánt is értelem nélkül valók. Vagy mit jelentsen az, hogy „bágyadt vén szememmel vágyini látak”? és „csengő dalainkban vélsz majd igazt”? Papirkosárba helyeztük.

K. A. Tállya. A lap iránt érzett lelkesedésének tudjuk be s nem vesszük rossz néven türelmetlenségét. Hangoztatnunk kell azonban, hogy pár heti késedelem egy mindig időszzerű közlemény lenyomatásánál számba se jöhet akkor, a mikor felekezetünk első kapacitásainak cikkeit vagyunk kénytelenek néha az anyaghalmaz miatt mellőzni. Amig tehát hetilappá nem alakulunk s terünk meg nem kétszereződik, változatlan lelkesedést, de több türelmet kérünk. A kérdezett üzenet természetesen nem Önnek szólt.

G. F. A cikkek sajnálatunkra nem sikerült helyet szorítanunk, a következő számig pedig már idejét multa.

Wolf. Nem eléggé találó; ezuttal mellőztük. Újévi kívánatait melegen viszonzozzuk.

W. J. Frankfurt a.m. Várjuk a folytatást, melyre a közlemény számozásával obligót vállaltunk. Szíves üdvözet.

Pozsonyi jesiba (rabbi-iskola).

Értesítés a jövő חשבון iskolai év kezdetéről.

A rendes hallgatók beiratása Ros-chodes Chesván 1-ső napján kezdődik és tart Chesván hó 3-ikáig a következő sorrendben.

Az első három napon ezen jesiba volt növendékei beiratkozhatnak, míg a negyedik napon ujonnan belépő növendékek beiratása eszközöltetik.

Ujonnan belépő növendékek, valamint azok, kik a lefolyt tanévben ezen jesiba hallgatói nem voltak, kötelesek felvételük iránti folyamodványukat, melyhez születési bizonyítvány, valamint az eddig végzett tanulmányokról szóló igazolvány שיקדו ועודה חתום ודוראה בהתמדה רבה ומצאו כדי מדרגם, וגם הלכו בדרך תורה ועל דרכי תורה is csatolandó, az igazgatósághoz f. évi október hó 4-ikéig beküldeni, később beérkező folyamodványok tekintetbe nem vehetők.

Azon tanulók, kik a jesiba segélyegyleteit igénybe venni szándékoznak, kötelesek szegénységükről szóló, teljes hitelt érdemlő bizonyítványt is mellékelni.

Pozsony, 5568. Elul hó 8-án. **Az igazgatóság.**

Neuwald III. és utódai, VIII., Üllői-ut 48.

Hirdetmény.

Gyermekeimhez (3 fiu 2 leányka) melyek nyilvános iskolába járnak, keresek házi nevelőt, mely Tenächt és kezdőknek Gemurét tanítani képes. Előnyben részesítem azt, ki a világi tantárgyak oktatásában is segíthetne. Fizetése 150 kor. felévre teljes ellátás mellett, esetleg megállapodás szerint.

A magyar és német nyelvet szóban és írásban bíró ajánlkozni akarók, küldjék magyar, német és héber sajtókezüleg irt ajánlataikat minél előbb ezen számemre.

Steinmetz Ede rőfös nagykereskedő.
Mármaros-Sziget.

Reeller Eszrogim - Einkauf!

Kein Schwindel! Gewissenhafte Bedienung!

Eszrogim	12 St. No IV. a K	—90	—	K 10.80
"	12 " " III. " "	1.50	—	" 18.—
"	12 " " II. " "	2.—	—	" 24.—
"	12 " " I. " "	3.—	—	" 36.—
"	12 " hochfein. " "	4.—	—	" 48.—

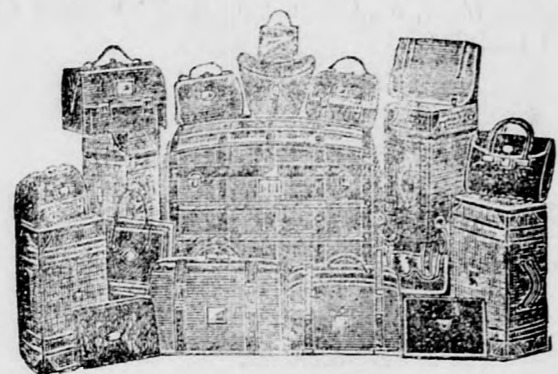
Schöne grüne Lulaw pr. St. 40 Heller, prima gewählt 60 Heller. Hádászim, schöne grosse Blätter pr. 100 St. 3 Kronen. Ich bediene meine geehrte Kunden auf das Beste, was die zahlreichen Dankschreiben, die mir alljährlich zukommen, am besten beweisen.

JOSEF SCHLESINGER

Budapest. VII., Königsgasse 1.

Papek József Bőrönd és Bőráru Specialista

Budapest, VIII. Rákóczi-ut 15.

Utazási cikkek, bőröndök rendkívül nagy választékban, olcsó szabott árakban.

Árjegyzék bérmentve.

Budapest, 1908. október 9.

13. szám. -18

MAGYAR ZSIDÓ

ORTH. ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
MEGJELENIK KÉTSZER HAVONTA

□□□□ SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL □□□□

BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCZA 19.

Előfizetési díj: Egész évre 12 korona. Fél évre 6 korona.

■ SZERKESZTIK ÉS A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐSEK

GÁBEL JAKAB és HARTSTEIN LAJOS

Hirdetéseket elfogad a kiadóhivatal megállapodás szerint.

Hithűség és szocziálizmus.

— Válasz egy kérdésre és egy feleletre. —

(Dr. K.) Nyilt kérdést intéztek hozzánk és mi nyiltan válaszolunk a kérdésre. Nem törődünk vele, ki a kérdező: barát-e vagy ellenség? Nem vizsgáljuk, a hazafiui aggodalom jóhiszeműsége, avagy talán a felekezeti gyűlölködés rosszhiszeműsége veti-e fel a problémát? Azt se kutatjuk, szerkesztője személyén tul van-e politikai sulya a lapnak, mely a magyar zsidóságot interpellálja: azonosítja-e vajjon magát a szocziálisták hazais vallásellenes tanaival?

A kérdés itt van, akárki tette föl, és kérdés marad, amig érdemi választ nem kap. A probléma egyaránt érdekel barátot és ellenséget. És nyomatékos volna akkor is, ha a lap, melyben napvilágot látott, történetesen nem birna nyomatékossal.

Jelentőséget ad a kérdésnek, hogy a megkülömböztetés nélkül egyszerűen zsidóság néven szólított nemzetem immár egyik legjelentősebb tényező hazánk állami, társadalmi és gazdasági életében. Érdeket kölesönöz a kérdésnek, hogy az nem csupán a „Nemzeti Állam” hasábjain, de egyidejűleg millió nem zsidó hazafi gondolkodásában támadhat fel gyanuként, gondként, félelemként. És időszzerűvé teszik a kérdést bizonyos közéleti jelenségek, a melyek láttára ökölbe szorul a kezünk és bennünket, orthodox zsidókat is ugyanaz a gyanu, gond és félelem fog el, amely napról-napra terjed keresztény honfitársaink között.

A hithű zsidóság vagyis a zsidóság nevében rövid egy szó a válaszunk: a határozott érélyes tiltakozó **nem!** Az a becsületes **nem,** melyet már az előző számunkban kiadott **Nyilatkozat** hangoztat. Az a logikus **nem,** mely valásunk szelleméből, hagyományainkból s a hithez szító hűségünkéből következik. Az a meggyőző **nem,** melyet közéleti szereplésünk s a zsidó mult és jelen minden adata támogat.

A hithű zsidó tagja lehet bármely pártnak az országban: hiszen politikai magatartását vallása nem szabályozza és nincs olyan nemzetek fölött álló felekezetkormányzati főhatósága sem, mely a vallás szabványainból kötelező következtetéseket vonna le számára politikai magatartását illetőleg. A pártokat a közjóról, a sajátos állami lét kívánalmairól, a kormányzati célszerűségekről alkotott eltérő véleményük választja el egymástól s — a közélet kisebb vagy nagyobb tisztultsági fokához mérten többé vagy kevésbé — bizonyára tagjaik személyes érdeke is. De a haza szeretete, a hagyományokhoz s az évszázados intézményekhez hű ragaszkodás egyuttal össze is köti a pártokat. Tevékenységüknek egy közös alapja van s ezen az erkölcsi alapon naponta és óránként találkozniok kell. Munkájuk áldásos munka s az egymás meggyőzésével, legyőzésével és szélsőséges ellenőrzésével a pártok fölötté hasznos tényezői az államéletnek.

A szocziálizmus azonban nem párt, hanem **párttűtés.** Működik mint állam az államban és tagad mindent, amiért az állam működik emberemlékezet óta. Tagadja az állam erkölcsi és kulturális hivatását s egy nagy termelési és fogyasztási szövetkezet szerepét szánna neki: e szövetkezet munkása és fogyasztója volna azután minden polgár. A nemzetet, melyet az állam valósít a milliók erejéből nyert hatalmával, a szocziálizmus nem ismeri és kizárja vele azt a közös tevékenységi alapot, melynek megbecsülésében a legellentétebb elvű pártok egyek. A nemzet rendeltetését az emberiség rendeltetésének fantómjával cseréli fel s ez a fantóm nem egyéb mint — a gazdasági haladás! Valóban gyönyörű kárpótlás a nemzeti eszmében rejlő etikai értékekért, a történeti multért és a vérségi kötelek gyöngéd büszkeségeiért. Cserébe mind e valóságokért kód, árny, füst: egy filozófiai gondolat! **Es vénasszonyok babonájának tartja végül a szocziálizmus a vallást, melyet irtani kell az**